ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNİ RESALE

Müdir Mes'ul : Meletios Lukakis

Mahal idare: Fener Rum Patrikhanesi

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

('Ιανουάριος—Δεκέμβριος 1929)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Καθηγητὴς Ἰ. Θεολ. Σχολῆς Χάλκης

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις «φαζιλὲτ» Τάσσου Βακαλοπούλου

1929

ORTODOKSİA

Her ay neşr olunan

AHLAKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdir Mes'ul : **Meletios Lukakis**

-Mahal idare: Fener Rum Patrikhanesi

Ἔτος Δ΄ 31 Ἰανουαρίου 1929 Τεῦχος 37ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΙΑΔΗΣ

Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐγκαίρως ἐτίμησε καὶ ἐπαξίως ἐξακολουθεῖ νὰ τιμᾷ καὶ γεραίρῃ τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, Βασίλειον τὸν μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν Χρυσορρήμονι.

Ἐτίμησεν ἰδιαιτέρως τοὺς μεγάλους αὐτοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης, διότι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν ὀρθῶς καὶ δικαίως διεῖδε· πρῶτον τοὺς μελιρρύτους ἀοιδοὺς τῶν καλλονῶν τῆς Φύσεως, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ θαυμάσια τῆς δημιουργίας ἀριστουργήματα μὲ ἐνθουσιασμὸν ἀπεκάλυπτον τὸν ἀριστοτέχνην Δημιουργὸν τοῦ παντός, τὸν Θεόν· δεύτερον τοὺς θαυμαστὰς καὶ λάτρας τῆς ἀρχαίας προγονικῆς μας σοφίας, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἐθαύμαζον ἀλλὰ καὶ ἐτίμων μὲ τὰ ἀθάνατά των

διανοητικὰ προϊόντα, ἀντάξια τῶν κλασικῶν ἔργων· καὶ τρίτον τοὺς ἀληθεῖς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, τοὺς ἀψευδεῖς ἑρμηνευτὰς καὶ θερμοὺς κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ἅλας τῆς γῆς, τὸ φῶς τοῦ κόσμου.

Ὑπὸ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἀπόψεις θὰ ἐξετάσωμεν συντόμως τοὺς κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἑορταζομένους ἁγίους τρεῖς Ἱεράρχας.

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ πιστός του φίλος Γρηγόριος κατέλαβον τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων τοῦ Πόντου, ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὴν ἔρημον τῆς Συρίας. Ἐκεῖ εἰς τὰ κατάφυτα ἀπὸ ἄνθη καὶ θάμνους καὶ δένδρα πεδία τῆς ἐξοχῆς, ἐκεῖ ὅπου, ὡς λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, «ἡ λεπτὴ αὔρα, ἡ καθαρὰ ἀκτίς, τὰ διειδῆ νάματα τῶν πηγῶν, αἱ πολλαὶ τῶν ἀνθέων χάριτες, οἱ ὄρνιθες οἱ ᾠδικοί, οἱ μὲ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν των καθήμενοι ἐπάνω εἰς τὰ πέταλα τῶν δένδρων, τὰ ἴα τὰ ὁποῖα παριστάνουν τὴν θάλασσαν, τὰ κρίνα τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν παράστασιν ἀπομιμοῦνται τὸν οὐρανόν, τὸ νερὸ τρέχει ἀποτόμως ἀπὸ τὰς χαράδρας τῶν βουνῶν μὲ τον γλυκὺν καὶ ἥσυχον ἐκεῖνον κτύπον τοῦ ρεύματος ὁ ὁποῖος φέρει γρήγορα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν ὠφέλιμον ὕπνον [1]), ἐκεῖ ὡς ἄλλοι Δαβὶδ ἐμελέτων τὸ μέγα τῆς Φύσεως βιβλίον, ἤκουον τὴν ἁρμονικήν της φωνὴν καὶ ἀνεβόων ὡς ἐκεῖνος «ὡς ἐμεγαλύνθη

[1]) Ὁμιλία ΣΤ′ εἰς τὰς Πράξεις. Παραθέτομεν ὁλόκληρον τὸ χωρίον ὡς πραγματικῶς ἔξοχον καὶ ποιητικώτατον. «Ἀλλ' ἡ τούτου (τοῦ ἀνεξικάκου καὶ πρᾴου ἡ ψυχὴ) κορυφῇ τινι ἔοικεν ὄρους, λεπτὴν μὲν ἔχοντι τὴν αὔραν, καθαρὰν δὲ τὴν ἀκτῖνα δεχομένῳ, διαυγῆ τὰ νάματα προχέοντι τῶν πηγῶν, καὶ πολλὰς τῶν ἀνθέων προβαλλομένῳ τὰς χάριτας, τῶν ἐαρινῶν ὁμοίως λειμώνων τε καὶ παραδείσων, καὶ φυτοῖς καὶ ἄνθεσι κομώνων καὶ καταρρύτοις ὕδασιν. Εἴ τις δὲ καὶ ἠχὴ γένοιτο, λιγυρὰ καὶ πολλὴν καταχέουσα τῶν ἀκουόντων τὴν ἡδονήν. Ἢ γὰρ ὄρνιθες ᾠδικοὶ ἄκροις τῶν δένδρων ἐφιζάνουσι τοῖς πετάλοις, καὶ τέττιγες, καὶ ἀηδόνες, καὶ χελιδόνες, συμφώνως μίαν τινὰ ἀποτελοῦσι μουσικήν· ἢ ζέφυρος, ἠρέμα τῶν πετάλων τοῖς δένδροις προσπίπτων, πίτυς καὶ πεύκας συριζούσας, καὶ κύκνους πολλάκις μιμεῖται· ἢ λειμών, ρόδα προβάλλων καὶ κρίνα, ἀλλήλοις προσκεκλικότα καὶ κυανίζοντα, καθάπερ πέλαγος κυανὸν ἠρέμα κυματούμενον δείκνυσι. Μᾶλλον δὲ πολλὰς εἰκόνας εὕροι τις ἄν. Ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰ ρόδα τις ἀποβλέψῃ, τὴν ἶριν οἰήσεται καθορᾶν. Ὅταν δὲ εἰς

τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας». Ἐκεῖ μὲ τὰ πτηνὰ μαζὺ ἔψαλλον τὸ ᾆσμα ποῦ ἐξυμνεῖ τὰ κάλλη τῆς Φύσεως. «Καὶ τὰ κάλλη τῆς Φύσεως, ἐντέχνως καταμανθάνοντες, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, δι᾿ αὐτῶν οἱονεὶ διὰ γραμμάτων τινῶν, τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ περὶ πάντα πρόνοιαν καὶ σοφίαν ἀναγινώσκομεν». Αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐκφράζων τὴν διὰ τῆς φύσεως καὶ ἐν τῇ φύσει ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ· «τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης».

Διὰ νὰ μελετήσωσι δὲ οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι καλῶς τὴν Φύσιν καὶ νὰ ἀποκτήσωσι τὰς νοερὰς πτέρυγας, μὲ τὰς ὁποίας ἐπετάσθησαν ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, προσέτρεχον εἰς τὰ φῶτα τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Θεόγνιδος, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἄλλων μεγαλοφυῶν Ἑλλήνων λογοτεχνῶν.

Ἡ πραγματεία τοῦ Μ. Βασιλείου «πρὸς τοὺς Νέους, ὅπως ἂν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων» εἶναι μία θαυμασία ἀπήχησις τῆς σχετικῆς πρὸς τὸν ἐπωφελῆ συνδυασμὸν τῆς θύραθεν καὶ τῆς ἔσω σοφίας διδασκαλίας τῶν τριῶν μεγάλων φωστήρων. Εἶναι ἐπιτυχὴς ἀπόπειρα ἐναρμονίσεως τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος μετὰ τῆς ἑλληνικῆς σοφίας. Ὠφελούμεθα, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος ὄχι μόνον ἐξ᾿ ὅσων συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν σοφίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅσων διαφωνοῦμεν πρὸς αὐτήν. «Τό γε παράλληλα θέντας καταμαθεῖν τὸ διάφορον, οὐ μικρὸν εἰς βεβαίωσιν τοῦ βελτίονος». Καὶ ἀναφέρων τὴν περὶ τῆς ἀσταθείας τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν σταθερό-

---

τὰ ἴα, θάλατταν κυματουμένην. Ὅταν δὲ εἰς τὰ κρίνα, τὸν οὐρανόν. Οὐ τῇ θέᾳ δὲ μόνον, οὐδὲ τῇ ὄψει τέρποιτο ἂν τότε ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τῷ σώματι αὐτῷ.. Ἔστι καὶ ἑτέρα τις ἠχή, ὅταν ὕδωρ, ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας διὰ χαραδρῶν αὐτομάτως φερόμενον, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις ψηφίσιν ἠρέμα ἐπιψοφοῦν ἡσύχῳ κτύπῳ, οὕτως ἐκλύῃ τὰ μέλη ἡμῶν τῇ ἡδονῇ, ὥστε καὶ ταχέως τὸν λυσιτελῆ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὕπνον ἐπάγειν. Ἡδέως ἠκούσατε τοῦ διηγήματος· τάχα καὶ ἐρασταὶ γεγόνατε ἐρημίας».

τητος δὲ τῶν ἠθικῶν χριστιανικὴν ἀντίληψιν ἀναφέρει τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ Θεόγνιδος:

ἀλλ' ἡμεῖς οὐ διαμειψόμεθα αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον·
ἐπεί· τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεί·
χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Τὰς περὶ Φύσεως ἰδέας των, τὴν κοσμοθεωρίαν των, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, προσήρμοζον πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, «αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς Χριστόν, διότι νοῦν Χριστοῦ εἶχον» ἐθησαύριζον θησαυροὺς ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ των ᾐσθάνοντο τὴν δύναμιν τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Παύλου «τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ δύναμις Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι· καὶ ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοι Χριστός». Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νέων αὐτῶν χριστιανικῶν ἀντιλήψεων καθορίζει ὁ Γρηγόριος ὁ θεολόγος τὸν παρόντα βίον ὡς ἑξῆς : τοιοῦτον τὸ ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντας γενέσθαι, καὶ γενομένους ἀναλυθῆναι· ὄναρ ἐσμὲν μὴ ἱστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμίς, ἑωθινὴ δρόσος' ἄνθος καιρῷ φυόμενον, καὶ καιρῷ λυόμενον» καὶ ἀναφέρων τὴν γνωστὴν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μελαγχολικὴν σκέψιν τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος καταλήγει εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ θείου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μέρους, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ σοφὸς Σολομὼν ἔλεγε, «τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε· ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος»· καὶ προσθέτει ὁ ἱερὸς Γρηγόριος πρὸς ἐξήγησιν τῶν λόγων ἐκείνων· «τοῦτό σοι μόνον τῆς ἐνταῦθα ζωῆς τὸ κέρδος, ὁδηγηθῆναι διὰ τῆς ταραχῆς τῶν ὁρωμένων καὶ τῶν σαλευομένων, ἐπὶ τὰ ἑστῶτα καὶ μὴ κινούμενα» (Λόγος εἰς Καισάριον).

Διὰ νὰ παραστήσῃ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸν ἀληθῆ χριστιανόν, τὸν χριστιανὸν ποὺ μένει ἀνεπηρέαστος, ἥσυχος καὶ ἀτάραχος μέσα εἰς τὰς φοβερὰς τρικυμίας τῶν ἀνθρωπίνων μεταβολῶν καὶ ἀσταθειῶν ἀφήνει φωνὴν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, φωνὴν ποὺ περιγράφει πρὸ παντὸς τὸν ἴδιον ἑαυ-

τόν του ἢ μᾶλλον καὶ τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας· «ἰδού, λέγει, διαμαρτύρομαι καὶ μεγάλη τῇ φωνῇ λέγω καὶ σάλπιγγος τρανότερον, καὶ εἰ ἦν ἐφ' ὑψηλοῦ ἀναβάντα βοῆσαι οὐκ ἂν παρῃτησαίμην, ὅτι τὸν χριστιανὸν οὐδεὶς ἀνθρώπων τῶν οἰκούντων τὴν γῆν βλάψαι δυνήσεται».

Ὁποῖος ἀμαράντινος στέφανος στολίζει τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας, στέφανος πλεγμένος μέ τὰ ἄφθαρτα ἄνθη, ὁποῖα εἶναι ἡ βαθεῖα αἴσθησις τῶν μεγαλείων τῆς φύσεως καὶ ἡ ποιητικὴ ἔμπνευσις ἐκ τῶν καλλονῶν τῆς ἐξοχῆς, ἡ ἀμίμητος ἑλληνικὴ σοφία, ἡ εὐαγγελικὴ χάρις καὶ πρὸ πάντων τὸ παράδειγμα τοῦ πράγματι χριστιανικοῦ των βίου. «Οὐδὲν διδασκάλου ψυχρότερον ἐν λόγοις φιλοσοφοῦντος μόνον» ἐβόα ὁ θεῖος Χρυσόστομος «ἢ μὴ διδάσκειν ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ» ἔγραψεν εἰς τὰ ποιήματά του ὁ ἱερὸς Γρηγόριος. Ἦσαν δὲ πράγματι οἱ διδάξαντες καὶ ποιήσαντες.

Μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς τὸν βίον των καὶ μελετῶμεν διαρκῶς τὰ ἀθάνατά των συγγράμματα. Μὲ τὴν μελέτην αὐτὴν θὰ τιμήσωμεν καλλίτερον τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, θὰ παύσωμεν νὰ μαραινώμεθα ἀπὸ τὸν παγερὸν ἄνεμον τῆς ἐλαφρᾶς καὶ διεφθαρμένης λογοτεχνίας, θὰ ἐνθουσιῶμεν ἀπὸ τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως, τῆς ἀρχαίας προγονικῆς μας σοφίας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος καὶ ἀληθείας.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀπταίστους καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ σοφῷ Θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας· ἀμήν».

['Ιούδα 24—25]

ΕΥΛΟΓΩ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠ' ΑΥΤΟΥ

Ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν θείων Γραφῶν, ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τε καὶ τῇ ἄλλῃ ἀπαντῶσι λέξεις καὶ φράσεις, ὧν τὸ σημαινόμενον μάτην θὰ ἐζήτει τις προσκολλώμενος εἰς μόνην τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ χρῆσιν αὐτῶν. Εἴς τινας τούτων ἐπέστησα τὴν προσοχὴν ἐν οἷς ἐδημοσίευσα **Ἀνθρωπολογικοῖς ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης** πρῶτον ἐν τῷ **Νέῳ Ποιμένι**, καὶ ὕστερον ἐν τῇ **Ὀρθοδοξίᾳ**. Ἡ εὐχὴ λ. χ. τοῦ ἱερέως πρὸς τὸν ἀναγνώστην τοῦ Ἀποστόλου «εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι καὶ παντὶ τῷ λαῷ», ἢ ἡ ἀποστροφὴ πρὸς τὸ ἀπολυόμενον ἐκκλησίασμα «ἐν εἰρήνῃ προέλθετε», δὲν θὰ εἶχόν τινα νοῦν ἐξηγούμεναι κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ καθιερωμένην χρῆσιν τῆς λέξεως **εἰρήνη**. Ἐπίσης δὲ ἡ ἄλλη εὐχὴ αὐτοῦ «εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς», ἢ εὐχὴ τῆς ἀρτοκλασίας «εὐλόγησον τοὺς ἄρτους τούτους, τὸν σῖτον καὶ τὸ ἔλαιον» θὰ ἦσαν δυσεξήγητοι ἐκ μόνης τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ χρήσεως τοῦ ῥήματος **εὐλογεῖν** ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ **κακολογεῖν**. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ ἐκφέρωμεν τὴν εὐχὴν **νἆσαι εὐλογημένος, νἆναι εὐλογημένον**.

Θὰ ἀπήντα πολλῷ πλείονα δυσκολίαν ὁ θέλων νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως **δόξα** ὄχι ἐν ταῖς **δοξολογίαις**, ἀλλ' ἐν ταῖς γνωσταῖς ἐκφωνήσεσι τοῦ ἱερουργοῦντος «ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα», ὡς κατακλείεται καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχὴ «ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ματθ. 6, 13).

Διὰ τοῦτο δέν μοι φαίνεται ἄσκοπον νὰ ἀφιερώσω τινὰς σελίδας τῆς «**Ὀρθοδοξίας**» πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ τούτου, πῶς αἱ γνησίως ἑλληνικαὶ λέξεις **εὐλογία** καὶ **δόξα** ἐν τῇ Γραφικῇ τε καὶ Εκκλησιαστικῇ γλώσσῃ προσέλαβον **καθ' ἑβραϊσμὸν** σημασίας, ἃς δυσκόλως θὰ εἶχον ἄλλως, ὅπως οὐδὲ αἱ λατινικαὶ benedictio καὶ gloria [=*κλέος*] θὰ εἶχον ἐκ μόνης τῆς ἀρχαίας καὶ κλασσικῆς λατινικῆς γλώσσης ὅσας προσέλαβον σημασίας ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν ταῖς γλώσσαις τῶν ρωμανικῶν λεγομένων λαῶν τῆς Δύσεως.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι τὸ ῥῆμα **εὐλογεῖν** καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ῥηματικὸν **εὐλογητὸς** ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἀπαντᾷ **μόνον** ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἐν

τῇ καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν συνήθει σημασίᾳ τοῦ **εὖ λέγειν,** τοῦ **εὐφημεῖν** καὶ **ἐπαινεῖν,** τοῦ **ἐγκωμιάζειν** καὶ **αἰνεῖν** ἢ **ἐξυμνεῖν.** (Λουκ. 1, 64. 2, 28. 24, 53. Ἰακ. 3, 9). Οὕτω καὶ ὅταν ἀπαντᾷ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἀπαγγέλλειν τὴν ἐπὶ τῆς βρώσεως καὶ τῆς πόσεως εἰθισμένην εὐχετήριον ἢ καὶ εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Θεὸν προσευχήν. (Ματθ. 14, 19. 26, 22. Μάρκ. 6, 41. 8, 7. 14, 22. Λουκ. 24, 30). Συνωνύμως τῷ εὐχαριστεῖν ἐν 1 Κορ. 14, 16. — Ὁμοίως καὶ τὸ **εὐλογητὸς=αἰνετός, ὑπερύμνητος** παρὰ Λουκ. 1, 68· Ρωμ. 1, 25. 9, 5. 2 Κορ. 1, 3. 11, 33. Ἐφεσ. 1, 3. 1 Πέτρ. 1, 3. ἐν δὲ Μάρκ. 14, 61 καὶ ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ, **ὁ εὐλογητός.** Οὕτω καὶ τὸ γνωστὸν «εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου». Ματθ. 21, 9. 23, 39. Μάρκ. 11, 9. 10. Λουκ. 23, 35. Ἰωάν. 12, 13.

Τοὐναντίον δὲ πολλῷ συνηθεστέρα ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ εἶναι ἡ ἀρχικῶς μὲν ξένη πρὸς τὴν ἑλληνικήν, ὕστερον δὲ εὐχρηστοτέρα ἀποβᾶσα σημασία τοῦ **εὐλογεῖν** κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἑβραϊκοῦ barak καὶ berek (μήπως ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ λατιν. preces, prec or ;). Τὸ ἑβραϊκὸν ῥῆμα πρώτως μὲν καὶ κυρίως σημαίνει **γόνυ κάμπτειν** ἢ **κλίνειν,** ἔπειτα δὲ **ἐπικαλεῖσθαι τὸ θεῖον** καὶ **εὔχεσθαί τινι ἀγαθά,** κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ **ἀρᾶσθαι, καταρᾶσθαι.** Οὕτω «λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν». 1 Κορ. 4, 19. (πρβλ. καὶ 1 Πετρ. 3, 9), καὶ μετ' αἰτιατικῆς **προσώπου** (Ματθ. 5, 44. Μάρκ. 10, 16 (κατηυλόγει αὐτά), Λουκ. 2, 28. 6, 28. 24, 50. 51 (τὰ τελευταῖα ταῦτα κατὰ τὸν **ἀποχωρισμόν),** Ρωμ. 12, 14. Ἑβρ. 7, 1. 6 7. 11, 20. 21. ἢ **πράγματος** (ἐπὶ μεταδόσεως σωτηρίου ἄνωθεν δυνάμεως εἴς τι). ἰχθύδια. Μάρκ. 7, 7, τοὺς ἄρτους. Λουκ 9, 16. τὸ ποτήριον 1 Κορ. 10, 16. (πρβλ. καὶ 1 Βασιλ. 9, 13 τὴν θυσίαν).

Βεβαίως ἀλλοιοῦται ὁ νοῦς, ὅταν ὁ εὐλογῶν εἶναι **ὁ Θεὸς** αὐτός. Ὁ Θεὸς **δὲν εὔχεται** τινὶ τὰ ἀγαθά, ἀλλὰ δίδωσι, δαψιλεύει αὐτά, ἐάν τε εἶναι ὑλικά, ἐάν τε πνευματικά. Περὶ τούτων ὁ λόγος ἐν Πραξ. 3, 26, μετὰ ἐμφάσεως δὲ ἐν Ἐφεσ. 1, 3 («ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ») καὶ Γαλ. 3, 8. Ἑβρ. 6, 14 («εὐλογῶν εὐλογήσω σε» κατὰ τὸ Γεν. 22, 17), ἀναλόγως δὲ καὶ τὰ γνωστὰ «εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου» (Λουκ. 1, 28. 42), ὡς καὶ τὸ τοῦ Ματθ. 25, 34 «οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου», οἱ ἀξιωθέντες παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς ὑψίστης αὐτοῦ χάριτος, τῆς μετοχῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Παραλλήλως πρὸς τὸ **εὐλογεῖν** βαίνει καὶ ἡ χρῆσις τοῦ οὐσιαστικοῦ **εὐλογία** ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Εἰ καὶ ὀλιγάκις, ἀπαντᾷ ἐν αὐτῇ ἡ καὶ τοῖς θύραθεν οἰκεία αὐτῆς ἐκδοχὴ εἴτε συνωνύμως τῇ **εὐφημίᾳ** καὶ τῷ **ἐπαίνῳ** ἢ **ἐγκωμίῳ,** ὡς ἐν τῇ αἰνέσει καὶ δοξολογίᾳ τοῦ θείου (Ἀποκαλ.

5, 12—13. 7, 12), εἴτε καὶ ἐπὶ λόγου καὶ ὁμιλίας **εὐκόσμου καὶ εὐπρεποῦς καὶ εὐαρέστως ἠχούσης εἰς τὴν ἀκοὴν** (Πλατ. Πολιτ. Γ, 400 Δ), ὡς ὅταν ὁ 'Απόστολος καθιστᾷ τοὺς πιστοὺς προσεκτικοὺς πρὸς τοὺς μὴ τῷ Κυρίῳ 'Ιησοῦ Χριστῷ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ δουλεύοντας, καὶ διὰ τῆς **χρηστολογίας** καὶ **εὐλογίας** ἐξαπατῶντας τὴν καρδίαν τῶν ἀκάκων (Ρωμ. 16, 18).

'Επικρατεστέρα εἶναι ἡ **καθ' 'Εβραϊσμόν**, κατὰ τὸ ἀντίστοιχον ἑβραϊκὸν berachah (πρβλ. τὸ καὶ ἐν τῇ τουρκικῇ εὔχρηστον ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ bereket), χρῆσις αὐτοῦ, καὶ δὴ

α΄) ὡς δι' ἐπικλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐκφερομένη ἐπευχὴ καὶ μετάδοσις ἀγαθῶν, ἀντιθέτως τῇ **κατάρᾳ** ('Ιακ. 3, 10. 'Εβρ. 6, 7. 12, 17 (Σοφ. Σειρ. 3, 8. Γεν. 27, 35 κ. ἑξ.).

β΄) ὡς δι' εὐχῆς τινος ἐπιζητουμένη καθιέρωσις καὶ παροχὴ σωτηρίου δυνάμεως εἴς τι· «τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν» (1 Κορ. 10, 16), τὸ ποτήριον τοῦ κυριακοῦ δείπνου, τὸ δι' ἐπὶ τούτῳ εὐχῆς καθιερούμενον εἰς κοινωνίαν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου.

γ΄) ὡς ἑκουσίως καὶ μετὰ πάσης ἀγαθῆς διαθέσεως γινομένη ἔμπρακτος παροχὴ καὶ ἐπιδαψίλευσις ἀγαθοῦ τινος, ὡς ἦσαν αἱ **λογίαι**, αἱ συνεισφοραὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν χριστιανῶν ὑπὲρ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ἀναξιοπαθούντων ἀδελφῶν, 2 Κορ. 9, 5—6., ἔνθα τὸ «σπείρειν καὶ θερίζειν ἐπ' εὐλογίαις»=ἀφειδῶς καὶ δαψιλῶς μεταδιδόναι, καὶ μετὰ δαψιλείας ἀπολαμβάνειν τὰς ἄνωθεν ἀντιδόσεις.

δ΄) ὡς αὐταὶ αὗται αἱ ἄνωθεν προεπηγγελμέναι καὶ ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ πᾶσι τοῖς εἰς Αὐτὸν πιστεύουσι παρεχόμεναι **πνευματικαὶ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ**, αἱ ἀναμένουσαι μὲν αὐτοὺς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀποτελοῦσαι δὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, 1 Πετ. 3, 9 (. . . εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε»), 'Εφεσ. 1, 3 («εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ» κτλ.), Ρωμ. 15, 29 (. . . ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι»), Γαλ. 3, 14 («ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ 'Αβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ, ἔνθα ὁ λόγος περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν δοθεισῶν τῷ 'Αβραὰμ ἐπαγγελιῶν, ὅτι **ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη** (στχ. κατὰ τὰ τῆς Γενέσεως 12, 3. 22, 18. πρβλ. καὶ Πραξ. 3, 25).

'Ως πρὸς τὸν ἀληθῆ νοῦν τῶν δύο ἀπὸ τῆς Γενέσεως χωρίων «**ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ** ἢ **ἐν τῷ σπέρματί σου πᾶσαι αἱ φυλαὶ** ἢ **πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς**» εἶναι ἀξιοσημείωτος ἐνταῦθα νέα τις ἐξήγησις τοῦ ῥήματος **ἐνευλογεῖσθαι**, παραλλάσσουσα ἀπὸ τῆς καθιερωμένης αὐτοῦ γραφικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐκδοχῆς καὶ ἀποξενοῦσα αὐτὸ ἀπὸ πάσης

σχέσεως καὶ ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν τῶν ἐθνῶν ἁπάντων.

Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων συζυγιῶν ἢ ἰδιοσήμων ρηματικῶν τύπων τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν ἰδιάζουσι καὶ τῇ ἑβραϊκῇ οἱ τύποι pîêl καὶ hithpâêl, ἐκεῖνος μὲν ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν fââla, οὗτος δὲ πρὸς τὸν tefââla ἢ itfââla τῶν Ἀράβων.

Ὁ τύπος pîêl ἐκφράζει ὅ,τι ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὸ **οἰκίζω** παρὰ τὸ **οἰκῶ**, τὸ **πλουτίζω** παρὰ τὸ **πλουτῶ**, τὸ **γνωρίζω** (=**γνωστοποιῶ**) παρὰ τὸ **γινώσκω**, τὸ **δουλόω** παρὰ τὸ **δουλεύω**, τὸ **κωφάω** παρὰ τὸ **κωφεύω**, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐν ᾧ ὁ τύπος hithpâêl ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ **οἰκίζεσθαι**, **πλουτίζεσθαι**, **γνωρίζεσθαι**, **δουλοῦσθαι**, **(ἐν)κωφᾶσθαι** κτλ., καὶ δὴ εἴτε ὡς **μέσα** εἴτε ὡς **παθητικά**.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν φρονοῦσί τινες τῶν νεωτέρων ἑβραϊστῶν, ὅτι καὶ τὸ hithbârêk (παρὰ τὸ barak, bêrêk) πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς **μέσον** καὶ νὰ ἐξηγηθῇ **εὔχεσθαι ἑαυτῷ ἀγαθά**, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ τῶν Ο' «ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ ἢ ἐν τῷ σπέρματί σου πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἢ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς» δὲν σημαίνει τι ἄλλο εἰμὴ ὅτι ὁ Ἀβραὰμ (καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ) θὰ ἀξιωθῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ τοιούτων καὶ τοσούτων ἀγαθῶν, ὥστε τὰ ἔθνη πάντα **νὰ εὔχωνται ἑαυτοῖς** τὴν ἐκείνου τύχην, τὴν ἐκείνου εὐδαιμονίαν καὶ μακαριότητα, νοουμένην βεβαίως κατὰ τὸ **ἐξωτερικὸν** καὶ **ἐπίγειον**.

Ἀλλὰ πρῶτον, διατί μόνον ἐξωτερικὰ καὶ ἐπίγεια, οὐχὶ δὲ **πνευματικὰ** καὶ **ἐπουράνια**, ἔπειτα δέ, διατί **μέσως** καὶ ὄχι **παθητικῶς**= νὰ ἀξιῶνται τῶν τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν κατὰ τὸν καιρὸν τὸν προσήκοντα ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ;

Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Η ΝΕΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

«ΠΕΡΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ»

IV.

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 390 τοῦ Γ' ἔτους καὶ τέλος)

Παρεθέσαμεν ἂν ὄχι αὐτολεξεί, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν τοὐλάχιστον τὸ **πλεῖστον** μέρος τῆς νέας Παπικῆς Ἐγκυκλίου ὄχι δι' ἄλλον λόγον εἰμή, ὅπως **γνωρίσωσιν** οἱ ἡμέτεροι τὴν μέθοδον, ἣν ἐφαρμόζει ἡ Παπικὴ ἕδρα πρὸς

τὸν σκοπὸν νὰ προσηλυτίση τοὺς Ἀνατολικοὺς εἰς τὴν Ρωμ. μάνδραν. Δὲν θὰ ἀρνηθῶμεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας ἐμμέσως τὸ Ἰνστιτοῦτον παρέσχε καὶ παρέχει εἰς τὴν ἔρευναν παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ καταρτισμοῦ ἀνδρῶν γλωσσομαθῶν καὶ τῆς ἱστορίας καὶ πράξεως τῶν ἐν λόγῳ Ἐκκλησιῶν μυστῶν και διὰ τῆς δημοσιεύσεως ἱστορικῶν μνημείων μεγάλης ἀξίας. Ἀλλὰ συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι συνήθως, ὅταν ἡ ἐπιστήμη καλλιεργῆται χάριν ἑνὸς προδιαγεγραμμένου σκοποῦ. Ἵνα ἐπιτευχθῇ ὁ προσηλυτιστικὸς σκοπὸς τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν πρέπει ἀναγκαίως νὰ στρέφωνται εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀποπλανήσεως ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῶν ἀπὸ τῆς Ρώμης κεχωρισμένων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ὄντως καθολικῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἵσταται ἡ Ρωμ. Ἐκκλησία. Ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέβλεψε διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἀνέκαθεν ὁ Παπισμός, δεικνύει ἡ μακρὰ ἱστορικὴ εἰσαγωγή, ἣν προτάσσει ὁ Πάπας περὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἀνατολῆς καταβληθεισῶν φροντίδων ὑπὸ τῶν διαφόρων Παπῶν. Εἶνε χαρακτηριστικόν, ὅτι τῆς ἀνασκοπῆς ἐπιλαμβάνεται ὁ Πάπας ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἥν, ὡς λέγει, χαλαροῦνται οἱ δεσμοὶ μεταξὺ Ρώμης καὶ Ἀνατολῆς. Ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ψευδογδόης Συνόδου ἐν Κων/πόλει προχωρεῖ εἰς ὅλας τὰς πρὸς ἕνωσιν γενομένας συνοδικὰς ἀποπείρας μέχρι τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ψευδενώσεως. Μετὰ τῆς τελευταίας λήγει, ὡς γνωστόν, τὸ εἶδος τῶν ἀρχαίων ἀποπειρῶν τῆς Ρώμης πρὸς καθυπόταξιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἄρχεται τὸ νέον. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν εἶχεν ἐκλίπῃ ἐν Ρώμῃ ἡ ἰδέα τοῦ δυνατοῦ τῆς ***ὁμαδικῆς*** προσηλυτίσεως τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ρωμ. μάνδραν καὶ διὰ τοῦτο αὕτη συγκαταβαίνει νὰ συμπαρακαθήσῃ ἐν Συνόδοις μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, νὰ συζητήσῃ μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἀντιπροσώπων αὐτῆς τὰ σημεῖα τῆς διαφωνίας, νὰ ἀναγνωρίσῃ τέλος πάντων ὡς ἐχούσας δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ὀνόματος «ἐκκλησία» καὶ τὰς Ἀνατολικάς. Ἡ τοιαύτη συγκατάβασις παύει ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΕ΄ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ΄ αἰῶνος. Διὰ τὴν Ρώμην ἐφεξῆς ἐν Ἀνατολῇ δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὴ ***«ἄπιστοι καὶ σχισματικοί»***. Καὶ διὰ νὰ εἰσαχθῶσιν οὗτοι εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν μάνδραν πρέπει νὰ ἐξακολουθῶσι τὰ πολυώνυμα μοναχικὰ τάγματα οὐχὶ διαίρεσιν καὶ ἀναστάτωσιν μεταξὺ ἀδελφῶν δημιουργοῦντα, ὡς ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ, ἀλλὰ δωρεὰς καὶ χάριτας δῆθεν ἀπὸ τῆς Ρώμης διασκορπίζοντα εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἀνατολικὰ ἔθνη. Κατὰ τὴν παπικὴν ἀντίληψιν πᾶσα ἀγωγὴ καὶ ἐκπαίδευσις ἐν Ἀνατολῇ ὀφείλεται εἰς τὰ Τάγματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν δῆθεν εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν, Χωρὶς νὰ ὁμιλῶμεν περὶ ἄλλων ἐθνῶν, προκειμένου περὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, δικαιούμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ἀναγέννησις ἥκιστα ὀφείλεται εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν ρω-

μαϊκῶν Ταγμάτων παρ' ἡμῖν, ὡς δύναται ἕκαστος νὰ πληροφορηθῇ μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῶν κάτω χρόνων. Ὅ,τι ἐκόμισαν εἰς ἡμᾶς τὰ ρωμαϊκὰ τάγματα ἦσαν αἱ ὕβρεις κατὰ παντὸς ὀρθοδόξου, ἡ καταδίωξις καὶ ἡ ἐξόντωσις δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων παντός, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς προπαγανδικὰς αὐτῶν ἐνεργείας καὶ τέλος ἡ ἀπόσπασις ἀργυρωνήτων τινῶν ὀπίσω αὐτῶν ἵνα ἀποδείξωσιν εἰς τοὺς ἰδίους πάτρωνας πόσον γόνιμος εἶνε ἡ δρᾶσις αὐτῶν. Ὅτι τοιοῦτοι ἦσαν ὄχι μόνον οἱ ἀρχαῖοι δραπετίδαι, ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι ἀνεγνώρισαν καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ καθηγηταὶ μὴ τετυφλωμένοι ὑπὸ φανατισμοῦ. Διάσημος τοιοῦτος ἐπισκεφθεὶς τὴν Κων/πολιν καὶ προσεγγίσας τὴν Οὐνιτικὴν αὐτόθι Παρασυναγωγὴν δὲν ἐδίστασε νὰ μοὶ εἴπῃ, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Οὐνιτισμοῦ ἐμπορεύονται αὐτόν, οἱ δὲ ἀσπαζόμενοι αὐτὸν πράττουσι τοῦτο χάριν παντὸς ἄλλου ἢ ἁγνῶς θρησκευτικοῦ λόγου.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς Ἐγκυκλίου. Ἔνδειξιν μερίμνης περὶ τῆς Ἀνατολῆς ὁ Πάπας ὀνομάζει τὴν ἵδρυσιν τῶν ἐν Ρώμῃ Κολλεγίων, Ἑλληνικοῦ καὶ Ρουθηνικοῦ, καὶ ἰδιαιτέρων οἴκων χάριν τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Μαρωνιτῶν. Ἀλλ' ὅστις παρηκολούθησε τὴν ἱστορίαν ἂν ὄχι ἄλλων, μόνον τοῦ Ἀθανασιανοῦ ἐν Ρώμῃ Κολλεγίου, γινώσκει, ὅτι ἀποκλειστικὸς αὐτοῦ σκοπὸς ἦτο καὶ εἶνε νὰ θάλπῃ καὶ ἐκτρέφῃ ἀπαρνητὰς τῆς ἰδίας ὁμολογίας καὶ νὰ παρασκευάζῃ αὐτοὺς προπαγανδιστὰς τῆς Ρώμης ἐν Ἀνατολῇ καὶ ὑβριστὰς τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας. Προπαγανδικὸν ὡσαύτως ὑπῆρξε καὶ τὸ ἔργον τοῦ Τάγματος τῶν Ἀσσομπτιονιστῶν, τοῦ ὁποίου τὴν ἵδρυσιν καὶ ἀποστολὴν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ νῦν Πάπας ἀποδίδει εἰς τὸν προκάτοχον αὐτοῦ Λέοντα τὸν ΙΓ'. Πεπληρωμένοι μίσους κατὰ παντὸς ὀρθοδόξου καὶ ἰδίᾳ κατὰ παντὸς ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ, ἐγκατεστάθησαν παρ' ἡμῖν οἱ Ἀσσομπτιονισταὶ οὐχὶ πρὸς προαγωγὴν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης καὶ καλλιέργειαν ἀδελφικῶν σχέσεων μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ πρὸς προαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀληθοῦς ἑνώσεως, ὡς προφασίζονται, ἀλλὰ πρὸς προσηλυτισμόν. Τὸ ἔργον αὐτῶν συνοψίζεται εἰς τὴν ἄγρευσιν πτωχῶν τινῶν ὁμοδόξων νέων, τοὺς ὁποίους ἐκπαιδεύοντες ἐν ταῖς παπικαῖς διδασκαλίαις ἑτοιμάζουσι διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀνατολῆς καθὸ μέλη προερχόμενα ἐκ τῶν σπλάγχνων τῶν λαῶν αὐτῆς, εἰς τὴν ἄγρυπνον παρακολούθησιν καὶ μωμοσκόπησιν παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ζωὴν καὶ πρᾶξιν τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τὴν δημιουργίαν σκανδάλων μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτῶν τμημάτων καὶ εἰς διὰ τῶν δημοσιογραφικῶν αὐτῶν ὀργάνων διασυρμὸν παντὸς ὀρθοδόξου. Οὐδὲ ἀποβλέπει εἰς ἄλλον τινὰ σκοπὸν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὸ ὑπὸ τοῦ Βενεδίκτου τοῦ XV ἱδρυθὲν καὶ ὑπὸ

τοῦ νῦν Πάπα πρὸς ὑποστήριξιν συνιστώμενον Ἰνστιτοῦτον τῶν Ἀνατολικῶν σπουδῶν.

V

Ἀλλὰ τὸν Πάπαν ἰδιαιτέρως, φαίνεται, ταράττει τὸ γεγονός, ὅτι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι εὑρίσκονται εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὰς Δυτικὰς Ἐκκλησίας ἐκτὸς τῆς Ρωμαϊκῆς, διότι αὗται, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ παρασυρθῶσιν εἰς «σχέδιον ἑνώσεως ξένον πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ». Ἡ ὑπόμνησις ἐν τῇ παρούσῃ τῆς προηγηθείσης αὐτοῦ Ἐγκυκλίου «περὶ τῆς ἀληθοῦς ἑνώσεως» καὶ τῶν διεξαγομένων ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ συζητήσεων περὶ περὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν πείθουσι σαφῶς περὶ τούτου. Ἀλλ' ὁ Πάπας δύναται νὰ μένῃ ἥσυχος. Οἱ Ἀνατολικοί, ἐννοῶ οἱ Ὀρθόδοξοι, διότι οἱ Οὐνῖται ἤδη προὔδωκαν τὴν ὀρθόδοξον αὐτῶν πίστιν, εἶνε ἕτοιμοι νὰ δώσωσι παντὶ τῷ αἰτοῦντι λόγον περὶ τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ εἰς φιλικὰς ἐρχόμενοι σχέσεις πρὸς τὰς κεχωρισμένας ἀπ' αὐτῶν Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως οὐδένα διατρέχουσι τοιοῦτον κίνδυνον. Στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀρραγοῦς βράχου τῆς ὁλοκληρίας τῆς πίστεως, ὡς παρέλαβον αὐτὴν παρὰ τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας ἄνευ τινὸς προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως, δὲν σκοποῦσι νὰ παρεκκλίνωσιν αὐτῆς δεχόμενοι οἱονδήποτε συμβιβασμὸν ἐν τοῖς τῆς πίστεως, ὅταν πρόκηται περὶ θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ διδασκαλιῶν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀρνοῦνται καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Παπικὴν μάνδραν, ἐφ' ὅσον καὶ ἐν αὐτῇ μετὰ τῆς ἀληθείας συγκατεμίχθη καὶ ἡ πλάνη καὶ καινοτομίαι ἄγνωστοι εἰς τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα ἦλθον νὰ καταλάβωσι θέσιν ἀλωβήτων ἐξ Ἀποκαλύψεως ἀληθειῶν ἐν αὐτῇ. Ἡ προτροπὴ τοῦ Πάπα πρὸς τοὺς Σεμιναριστάς, ὅπως προσλάβωσιν εἰδικὴν μόρφωσιν περὶ τῶν Ἀνατολικῶν, ἵνα δύνανται νὰ κρίνωσιν ἀσφαλῶς περὶ αὐτῶν θὰ ἦτο παντὸς ἐπαίνου ἀξία, καὶ θὰ συνετέλει εἰς τὴν ἕνωσιν, ἂν ἡ μόρφωσις αὐτὴ δὲν ἐνοθεύετο καὶ δὲν ἐθολοῦτο ὑπὸ τῆς προκαταλήψεως, ὅτι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι, ἐφ' ὅσον δὲν εἶνε οὐνιτικαί, εὕρηνται ἐν τῇ πλάνῃ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἡ καλλιέργεια τῶν Ἀνατολικῶν σπουδῶν θὰ ἐπιφέρῃ ἐπ' αὐτῶν τούτων τῶν Ἀνατολικῶν κατὰ τὴν Ἐγκύκλιον, ὅτι δηλ. οὗτοι ἐκ τῆς μελέτης τῶν μνημείων τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρχαιότητος θὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν μάνδραν δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν τὸν Πάπαν, ὅτι ὅλως τοὐναντίον θὰ συνέβαινεν, ἂν ἡ ἀρχαιότης αὕτη ἀπεκαλύπτετο εἰς τοὺς Ἀνατολικοὺς ἐν τῇ ἀληθεῖ αὐτῆς μορφῇ καὶ οὐχὶ ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκδοχῆς καὶ ἐκθέσεως. Βλέποντες οὗτοι ὀφθαλμοφανῶς πόσον ἡ ἀρχαιότης διΐσταται τοῦ λαβυρινθώδους ρωμαϊ-

κοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη δι' ἀναμίξεως ἀληθείας καὶ ψεύδους, θὰ ἐμμείνωσιν εἰς τὴν ἁπλότητα τῆς πίστεως τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας καὶ θὰ ἀποκρούωσι σθεναρῶς τὰς δελεαστικὰς προτάσεις καὶ τὰ σοφίσματα τῶν προσηλυτιστῶν.

Ἀλλ' ὁ Πάπας τὴν ἐλπίδα τῆς ἑνώσεως τ. ἔ. τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐπὶ μακρὸν ἀπὸ τῆς εὐθείας ἀποπλανηθέντων στηρίζει ἐν τέλει ἐπὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅστις «σπλαγχνιζόμενος τὴν θλιβερὰν αὐτῶν τύχην θὰ ὁδηγήσῃ ὄχι ὀλίγους τινάς, ἀλλὰ τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων, τῶν Σλαύων, τῶν Ρουμάνων κλπ. εἰς τὴν μετὰ τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας κοινωνίαν». Μόνον ὅτι ἡ ἐλπὶς αὐτὴ πρέπει νὰ ὑποβοηθηθῇ καὶ διὰ τῶν Ἀνατολικῶν σπουδῶν, ἵνα ἀρθῶσι τὰ κωλύματα καὶ ὁ παρασκευάσας τὸ δεῖπνον Πάπας, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ οἰκοδεσπότης τοῦ Εὐαγγελίου, δεχθῇ ὑπὸ τὴν στέγην αὐτοῦ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον κεχωρισμένους ἀδελφοὺς καὶ υἱούς. Οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία μόνη τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ δύναται νὰ ἀναρράψῃ τὸν διερρηγμένον αὐτοῦ χιτῶνα, νὰ συνάψῃ καὶ αὖθις τὰ διεστῶτα καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἑνότητα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ. Τὸ ζητούμενον ὅμως εἶνε, ἂν ἡ εἰδικὴ αὕτη εὐσπλαγχνία πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ πρὸς τοὺς ἀρραγῶς ἐχομένους τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας Ἀνατολικοὺς ἢ πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀπομακρυνθεῖσαν Ρώμην καὶ παρέχουσα εἰς αὐτὴν φωτισμὸν γνώσεως καὶ ἀληθείας ἐπιστρέψῃ αὐτὴν εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν οὕτω δειχθῇ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Χριστοῦ οὐδεὶς Ἀνατολικὸς Ἐπίσκοπος θὰ τολμήσῃ νὰ καλέσῃ ἑαυτὸν οἰκοδεσπότην καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἴδιον οἶκον, ἐν ᾧ μέλλει νὰ στεγάσῃ τοὺς προσερχομένους, διότι γινώσκει καλῶς, ὅτι μόνος Οἰκοδεσπότης, ὡς ὑπονοεῖται καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Παραβολῇ, εἶνε ὁ ἀόρατος τῆς Ἐκκλησίας κυβερνήτης Χριστός, ἡ ὑπὸ τὸν Ὁποῖον ὑπακοὴ καὶ πειθαρχία μόνη εἶνε ἥτις δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν αἰωνίαν σωτηρίαν.

Λονδῖνον † Θ. Γ.

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν».

[Β' Πέτρου γ' 14—16]

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ και ΠΙΣΙΔΙΑΣ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΑΥΤΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β′.

Οἱ ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν Ἐπισκοπῶν τῆς Μητροπόλεως Σάρδεων. [177]

Ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ περιοριζόμεθα εἰς ἁπλῆν ἀναγραφὴν τῶν ἀρχιερατικῶν προσώπων, ὅσα ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρομεν ὅτι ἐποίμανον τὰς ὑποκειμένας τῇ ἀνωτέρω Μητροπόλει ἐπισκοπάς, ἐπαφιέντες τὴν συμπλήρωσιν τοῦ καταλόγου τῶν ἱεραρχῶν τούτων καὶ πᾶσαν ἄλλην περὶ αὐτῶν ἐξέτασιν εἰς κληρικοὺς ἢ καὶ λαϊκοὺς ἐνδιαφερομένους τυχὸν ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἱστορικὴν μελέτην μιᾶς ἑκάστης τῶν ἐν λόγῳ ἐπισκοπῶν.

---

177) Ὁ ἐν Γαλλίᾳ τὰς διατριβὰς ποιούμενος καὶ ἰδίως περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν ἀπὸ πολλοῦ λίαν ἀξιοζήλως ἀσχολούμενος διὰ τῆς διερεύνης πλείστων ὅσων Κωδίκων Σεβασμιώτατος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς ἅγ. πρ. Λεοντοπόλεως κ. Σωφρόνιος, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν ταῖς §§ 5 καὶ 7, εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην—δι' ἣν καὶ ἐκφράζομεν αὐτῷ θερμὰς εὐχαριστίας—ὅπως γνωρίσῃ ἡμῖν ***ἔκθεσιν*** εὑρισκομένην ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. *1555A* Κώδ. τῆς Ἐθνικῆς τῶν Παρισίων Βιβλιοθήκης ἐν φ 23β αἰῶνος ιδ′. Ἡ ***ἔκθεσις*** αὕτη περιλαμβάνουσα ***ἐπαρχίας*** 49, ***μητροπόλεις «αὐτοκεφάλους»*** 40 καὶ ***ἐπισκοπὰς*** παραλλασσούσας κατ' ἀριθμὸν καὶ ὀνόματα τῶν ἐν ταῖς γνωσταῖς ἡμῖν ἐκθέσεσι, παρουσιάζει τὴν ***ἐπαρχίαν Λυδίας*** (=μητρόπολιν Σάρδεων) κατέχουσαν τὴν ἑβδόμην σειράν, ὡς ἑξῆς: 1) ἐπαρχία Καππαδοκίας—ὁ ***Καισαρείας***, 2) ἐπαρχία Ἀσίας—ὁ ***Ἐφέσου***, 3) ἐπαρχία Κύπρου—ὁ ***Κωνσταντίας***, 4) ἐπαρχία Εὐρώπης—ὁ ***Ἡρακλείας Θρᾴκης***, 5) ἐπαρχία Γαλατίας—ὁ ***Ἀγκύρας***, 6) ἐπαρχία Ἑλλησπόντου—

ὁ **Κυζίκου**, 7) ἐπαρχία Λυδίας—ὁ **Σάρδης**........καὶ περιλαμβάνουσαν 26 ἐπισκοπὰς (σὺν τῇ τῶν Σάρδεων) ἐχούσας κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν σειρὰν τοῦ ὡς ἄνω κώδικος ὡς ἑξῆς: Α) **Σάρδη** μητρόπολις — β) ὁ **Φιλαδελφίας**— γ) ὁ **Τριπόλεως**—δ) ὁ **Λάμπης**— ε) ὁ **Σέττων**— στ) ὁ **Αὐριλλιουπόλεως**— ζ) ὁ **Γόρδων**— η) ὁ **Τράλλεως** — θ) ὁ **Σάλων**—ι) ὁ **Σιλάνδου**— ια) ὁ **Μεονείας**—ιβ) ὁ **Ἀπολλώνιος ἱεροῦ**—ιγ) ὁ **Ὀρκανίδος**— ιδ) ὁ **Μουστίνης** —ιε) ὁ **Κράσου**—ιστ) ὁ **Ἀπολλονιάδος**— ιζ) ὁ **Ἀτταλίας**— ιη) ὁ **Βέγις** —ιθ) ὁ **Βλάνδου** —κ)—ὁ **Μεσοτυμόλου**—κα) ὁ **Ἱεροκαισαρείας**—κβ) ὁ **Κλάδης** — κγ) ὁ **Κρασέων**—κδ) ὁ **Σατταλαίων**—κε) ὁ **Γαβάτλων** —κστ) ὁ **Ἑρμοκαπηλείας**.

Τοῦ ζητήματος τούτου ἐπιδεχομένου ἰδιαιτέραν ἀναλυτικὴν μελέτην καὶ ἐξέτασιν, σημειοῦμεν δι' ὀλίγων τὰ ἑξῆς: Ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία διὰ μὲν τοῦ η' κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου [431] κατασφαλίσασα τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον αὐτῆς ἔναντι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας, **μόνης** ἐξ ὅλων τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἐκκλησιῶν διεκδικησάσης ποιάν τινα ἐπ' ἐκείνης κανονικὴν προνομίαν, διὰ δὲ τοῦ λθ' κανόνος τῆς Πενθέκτης [691] τυχοῦσα τῆς ἐπικυρώσεως τῶν δικαίων αὐτῆς, οὐδέποτε ἀναφέρεται ὡς διατελέσασα ποτὲ μία τῶν μητροπόλεων τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως. Ἡ μόνη πληροφορία τοῦ Κεδρηνοῦ, ὅτι ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐν Κύπρῳ εὑρέσεως τῶν λειψάνων τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα **«ἔκτοτε γέγονε μητρόπολις ἡ Κύπρος καὶ τοῦ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν ἀλλ' ὑπὸ Κωνσταντινούπολιν»**, οὐδεμίαν ἄλλοθεν εὑρίσκουσα ἱστορικὴν ὑποστήριξιν ἀντιμετωπίζει τοὐναντίον ἀντίθετον πληροφορίαν, καθ' ἣν ἐξ ἀφορμῆς νεωτέρας διεκδικήσεως κανονικῶν δικαιωμάτων ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας ἐπὶ τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ τοῦ ὡς ἄνω γεγονότος, ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως Ἀκάκιος συνοδικῶς διασκεψάμενος ἀπεφάνθη [τῷ 478, ἐπὶ Ζήνωνος] **ἐναντίον ἐκείνου καὶ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας.** Τούτων οὕτως ἐχόντων παραδεχόμεθα ὅτι ἡ ἐπαρχία Λυδίας (μητρόπολις Σάρδεων) εἶχεν ἀνέκαθεν καὶ διετήρησεν ἐπὶ αἰῶνας τὴν **ἕκτην θέσιν**, τὴν ὁποίαν καταλιποῦσα μόνον ἐπί τι διάστημα [ιγ'- ιδ' αἰὼν] ἐπανεκτήσατο καὶ αὖθις. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἀποκλείει ἀπολύτως καὶ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι δυνατὸν κατὰ τὸν Κεδρηνὸν πάντοτε νὰ ἀπεφασίσθη πρός στιγμὴν ἡ τῇ Ἐκκλησίᾳ ΚΠόλεως ὑπαγωγὴ τῆς ἐν Κύπρῳ τοιαύτης, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπόφασις αὕτη.

Πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν δύναται κατ' ἀναλογίαν νὰ προσαρμοσθῇ καὶ ἡ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Θυατείρων παρατηρουμένη διαφορά. Εἶνε δηλ. γνωστόν, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Θυατείρων συγκαταριθμεῖται μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Δ' καὶ Γ' Οἰκουμεν. Συνόδῳ παραστάντων Λυδῶν ἐπισκόπων, συνυπογράφων μετ' αὐτῶν καὶ τὴν πρὸς Λέοντα τὸν αὐτοκράτορα (457—474) συνοδικὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐπαρχίας Λυδίας· τοῦτο ὅμως κατ' οὐδὲν κωλύει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ληφθῇ ἀπόφασις, ὅπως ἡ μέχρι τοῦ 474 ὑποκειμένη τῇ μητροπόλει Σάρδεων ἐπισκοπὴ Θυατείρων ὑπαχθῇ τῇ μητροπόλει Ἐφέσου ὡς 39 μεταξὺ τῶν 40 ἐπισκοπῶν αὐτῆς (κατὰ τὴν **ἔκθεσιν** τοῦ Παρ. κώδικος) ἀντικαθισταμένη διὰ τῆς **Λάμπης** (ταυτιζομένης ἴσως πρὸς τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρίας ἐπισκοπὴν **Ἡρακλείας Λάτμου**, τὴν ὁποίαν διάφοροι λατιν. κώδικες γνωρίζουσιν ὡς Λάμπης, Lampis ἢ Lappi ἢ Latmi. (Le Qnien I. 905. πρβλ. καὶ **M. Γεδεὼν** Π. Πίνακες σ. 361) —χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις, γνωρίζομεν δὲ ὅτι ἡ ἐπὶ Ἡρακλείου **ἔκθεσις** κατατάσσει τὴν ἐπισκοπὴν Θυατείρων μεταξὺ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Σάρδεων.—Ἡ ἐπισκοπὴ **Κλάδης** εἶνε ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς **Δάλδης.** (Σύνταγμα Κανόνων Ρ. καὶ Π. τόμ. Β' σελ. 203. 395. ΣΤ' 258.—**Ν. Μιλὰς** Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον σελ. 118. 181. 426. 428.

§ 11. Οἱ κατ' ἐπισκοπὰς ἐν ἐνεργείᾳ καὶ τιτουλάριοι ἐπίσκοποι.

α') Ἀγκύρας σιδηρᾶς. 178)

1) *Φλωρέντιος*, παραστὰς ἐν τῇ Α' Οἰκουμ. Συνόδῳ. α']

β') Ἀκρασοῦ. 178) β')

1) *Πατρίκιος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. α']
2) *Κωνσταντῖνος* Α', παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. β']
3) *Κωνσταντῖνος* Β', παραστὰς ἐν τῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἱ. Φωτίου συνελθούσῃ Συνόδῳ (879). γ']

γ') Ἀπολλωνιάδος. 179)

1) *Μάρκος*, ὁ γνωστὸς συνεργὸς τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, κατὰ τὸν Le Quien. α]
2) *Κυριακός*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα τὸν αὐτοκράτορα ἐπιστολὴν τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου Λυδίας καὶ παραστὰς ἐν τῇ ἐπὶ Γενναδίου ΚΠλεως συνόδῳ (459). β']
3) *Ἰωνᾶς*,
4) *Λέων*, ἀμφότεροι ἐπισκοπεύσαντες κατὰ τὸν ι' αἰῶνα. γ']

δ') Ἀπόλλωνος ἱεροῦ. 180)

1. *Λεύκιος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ' Οἰκουμ. Συνόδῳ καὶ ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα τὸν αὐτοκράτορα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α']

---

430. — **Κεδρηνὸς** τόμ. Α. 618—19. — Ἐκδόσεις ἱστορικαὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ὑπὸ **Φιλίππου Γεωργίου**. Ἀθῆναι. 1875 σ. 18—37. — **Μ. Γεδεών**. Πατρ. Πίνακες σελ. 203—4. — A. Palmieri ἐν Diction. de Theol. Catholique II 2 σελ. 2428—2432).

178) Ὅρα καὶ σημ. 60 καὶ 63. Mansi II σελ. 695. Πλὴν τοῦ **Φλωρεντίου** οὐδεὶς ἄλλος ἐπίσκοπος αὐτῆς ἀναφέρεται. Ὁ Le Quien καὶ ὁ **Λογοθέτης** σιωπῶσι.

178 β') α'] Mansi VI σ. 573. 948. 980. 1070. 1037. VII σ. 37. 124. 153. 406. 725. Migne CXIII σ. 1120. — β'] Mansi XIII, σ. 143. 369 — γ'] Mansi τόμ. 17α 18α σ. 376.—Ὁ L. Q. ἀναφέρει αὐτοὺς (I σ. 891-2), ὁ δὲ **Λ.** ἀποσιωπᾷ τὸν δεύτερον.

179) α'] L.Q I. 885. Πράξ. Ἀποστ. ιε' 37. 39.- β'] Mansi VII, 573.—Migne 113 σ. 1121. Σύνταγμ. Κανόνων Ρ. καὶ Π. τόμ. Δ' σελ. 372.—γ'] L. Q. I. σ. 886.—Ὁ L. Q. ἀναφέρει τοὺς τέσσαρας, ὁ Λ. οὐδένα.

180) α'] Mansi VI σελ. 573. 948. (Ἐλευσίνιος). 1075. 1089. VII σ. 45. 124. 153 406. 713. 726. VIII σ. 300.—Ὁ L. Q. (I. σελ. 883) ἀναφέρει αὐτόν, ὁ δὲ Λ. θέλει νὰ διακρίνῃ αὐτὸν τοῦ **Ἐλευσινίου**, ἐνῷ ἀμφότεροι εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

ε΄) Ἀτταλείας.[181]

1) *Θεόδωρος*, παραστὰς ἐν τῇ Γ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ.
2) *Σύμμαχος*, παραστὰς ἐν τῇ λεγομένῃ ληστρικῇ συνόδῳ.
3) *Διονύσιος*, διάδοχος τοῦ προηγουμένου, παραστὰς ἐν τῇ Δ΄ Οἰκ. Συνόδῳ καὶ ὑπογράψας τὴνς πρὸ Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α΄]
4) *Ἰωάννης*, συνυπογράψας τὴν πρὸς τὸν Πάπαν Ὁρμίσδαν ἐπιστολὴν τοῦ ΚΠόλεως Ἐπιφανίου.
5) *Ἰωσήφ*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. β΄]
6) *Συμεών*, παραστὰς ἐν τῇ ὑπὲρ τοῦ ἱ. Φωτίου συνόδῳ (879).
7) *Νικόλαος*, ἀναφερόμενος ἐν τῇ ἐπὶ Πατριάρχου Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη συνόδῳ (1156).

ς΄) Αὐρηλιουπόλεως.[182]

1) *Ἀντίοχος*, παραστὰς ἐν τῇ Α΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. α΄]
2) *Ἰωάννης*, παραστὰς ἐν τῇ Γ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. β΄]
3) *Ρουφῖνος*, ὑπογράφων τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. γ΄]
4) *Εὐτρόπιος*, παραστὰς ἐν τῇ ἐπὶ Γενναδίου ΚΠόλεως Συνόδῳ. δ΄]
5) *Θεόδοτος*, παραστὰς ἐν τῇ Πενθέκτῃ Οἰκουμ. Συνόδῳ. ε΄]
6) *Νικόλαος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. στ΄]
7) *Γαβριήλ*, τιτουλάριος, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Ἰακώβου, ψηφισθεὶς κατὰ Ἰούνιον 1789 ἐπὶ Νεοφύτου Ζ΄. ζ΄]
8) *Ἰωαννίκιος*, τιτουλάριος, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Μ. Φιλαδελφείας Γαβριήλ, ψηφισθεὶς κατὰ Ὀκτώβριον 1815 ἐπὶ Κυρίλλου στ΄. η΄]
9) *Καλλίνικος*, τιτουλάριος ἐπίσκοπος, ψηφισθεὶς κατὰ Ἰανουάριον 1832 ἐπὶ Κωνσταντίου Α΄. θ΄]

ζ΄) Βάγης.[183]

1) *Πολλίων*, παραστὰς ἐν τῇ Α΄ Οἰκ. Συνόδῳ, ὑπὸ τὸν τίτλον ἐπισκόπου *Βάρεως* α΄]

---

[181] α΄] Mansi VI. σ. 573. 948. 980. 1070. 1088. VII. σελ. 37. 124. 153. 406. 437. 572. 713. 725. 742. VIII. σ. 300. Migne t. 113 σ. 1120. — β΄] Mansi XIII σ. 143. 369. 389. XII σ. 1102. — Ὁ L. Q. (I. σ. 887. 888) ἀναφέρει ἅπαντας, ὁ δὲ Λ μόνον δύο : τὸν ***Διονύσιον*** καὶ τὸν ***Ἰωσήφ***.

[182] α΄] Ὅρα σημ. 60. Mansi II. σ. 695. — β΄] Mansi IV σ. 1225. 1366. V. σελ. 589. 615. 713. 767. — γ΄) Mansi VII. σ. 573. — δ΄] Σύνταγμα Κανόνων Ρ καὶ Π. τόμ. Δ΄ σ. 372. — ε΄] Migne t. 113. σ. 1120. Mansi XI σ. 936. — στ΄) Mansi XIII σελ. 143. 369. (τοῦ ***Περικόμματος***) 389. — ζ΄] ***Ἐκκλ. Ἀλήθεια*** ἔτος ΚΑ΄. 1901. σελ. 32. — η΄] Αὐτόθι σ. 52. — θ΄) Αὐτόθι σ. 67. — Ὁ L. Q. ἀναφέρει : ***Ἀντίοχον***, ***Ἰωάννην***, ***Εὐτρόπιον***, ***Θεόδοτον*** καὶ ***Νικόλαον*** (I σ. 895. 896), ὁ δὲ Λ. ἐπίσης τοὺς αὐτούς.

[183] α΄] Ὅρα σημ. 60. Mansi II σ. 695. **Σχετικῶς πρὸς τὸ ὄνομα *Βάγεις*, *Βάγις*.**

2) *Λεωνίδας*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. β′]
3) *Βασίλειος*, παραστὰς ἐν τῇ ἐπὶ ἱ. Φωτίου Συνόδῳ (879).

η′) Βαλάνδου. 184)

1) *Φοῖβος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ Σελευκείας τῆς Ἰσαυρίας. α′]
2) *Ἠλίας*, παραστὰς ἐν τῇ Δ′ Οἰκουμ. Συνόδῳ. β′]
3) *Ὀνησιφόρος*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν, γ′]

θ′) Γαβάλων. 185)

1) *Πολύκαρπος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ′ Οἰκ. Συνόδῳ καὶ ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α′]
2) *Ἰωάννης*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ′ Οἰκ. Συνόδῳ. β′]

ι′) Γόρδου. 186)

1) *Ἰωάννης*, γενόμενος εἶτα Προικοννήσου καὶ ὡς τοιοῦτος παραστὰς ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Συνόδῳ. α′]
2) *Θεόδοτος* (ἢ *Θεόδωρος*), ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. β′]
3) *Θεόδωρος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ ἐπὶ Μηνᾶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
4) *Γρηγόριος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ′ Οἰκ. Συνόδῳ. γ′]
5) *Λέων*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ ἐπὶ ἱ. Φωτίου (879).

ια′) Δάλδης. 187)

1) *Παῦλος*, παραστὰς ἐν τῇ Γ′ Οἰκ. Συνόδῳ καὶ ὑπογράφων ὧδε :

Βάγης, Βάης, Βάρις-Βάρεις, ὅρα σημ. 61 καὶ ***Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπ.*** τόμ. στ′. σ. 446.—β′] Mansi VII σ. 573. (Beanae ἀντὶ *Βάης*).— Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἅπαντας (I. σ. 889. 890), ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν δεύτερον.

184) α′] Mansi III σ. 321.—ὅρα καὶ σημ. 69. Κατὰ τὸν Le Quien ἡ λέξις ***Πολυχαλάνδου*** ἀναγνωστέα : ***πόλεως Βαλάνδου***. β′] Mansi VI σ. 573. 948. 984. 1075. 1089. VII σ. 40. 124. 153.406. VIII σ. 299. γ′] Mansi VII σ. 573. Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἅπαντας (σ. 889. 890), ὁ δὲ Λ. μόνον τὸν ***Ἠλίαν***.

185) α′] Mansi VI σ. 573. 948. 1074. 1089. VII σ. 124. 153. 406. 572. 713. 726. Migne t. 113. σ. 1120.— β′] Mansi XII σ. 995. 1102. XIII σελ. 143. 184. 370. 389. Migne 113 σ. 1120. ***Κρουμβάχερ*** Ἱστορία τῆς Βυζ. Λογοτεχνίας (μετάφρ. Σωτηριάδου) τόμ. Α′ σ. 95.— Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἀμφοτέρους (σ. 893. 896), ὁ δὲ Λ. διακρίνει δύο ***Πολυκάρπους***, οὐχὶ ὀρθῶς. μετ' ἀμφιβολίας δὲ προστίθησι καὶ δύο ἄλλους : ***Ἱλάριον*** καὶ ***Γερμανόν***.

186) α′] Σωκρ. ἐκκλ. ἱστορία 7, 36.—β′] Mansi VII σ. 573. Φαβρικίου I. σ. 516. —γ′] Mansi XII. σ. 995. 1102. XIII σ. 143. 369. 389. Migne 113 σ. 1121.—Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἅπαντας (881. 883) καὶ ὁ Λ. ἐπίσης.

187) α′] Mansi IV σελ. 1225. V σελ. 712. 767. VII σ. 572. ὅρα καὶ σημ. 60.—β′]

«Παῦλος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς Λυδίας Δαρδάνης ὑπέγραψα ἀποφηνάμενος ἅμα τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ, χρησάμενος χειρὶ κατ' ἐντολὰς ἐγγράφους παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ Φώσκου διὰ τὸ ἐν ἀρρωστίᾳ με κατακεῖσθαι» —Ἡ Δαρδάνη ὅμως εἶνε ἡ Δάλδη, ὡς φαίνεται ἀλλαχοῦ. Ὁ Π. οὗτος, ἐὰν μὴ ἕτερος ὁμώνυμος, ὑπέγραψε καὶ τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α']

2) *Θεόδοτος* (ἢ *Θεόδωρος*), παραστὰς ἐν τῇ στ' Οἰκ. Συνόδῳ. β']
3) *Ἰωάννης*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκ. Συνόδῳ. γ']
4) *Ἐπιφάνιος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ ἐπὶ ἱ. Φωτίου (879).

ιβ') Ἑρμοκαπηλείας. [188]

1) *Θεόπιστος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκ. Συνόδῳ. α']
2) *Νικηφόρος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879. β']

ιγ') Θυατείρων. [189]

1) *ὁ ἄγνωστος ἄγγελος τῆς Ἀποκαλύψεως*, πρὸς ὃν ἐπέστειλεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. α']
2) *Κάρπος* ὁ ἱερομάρτυς. (Ἡ μνήμη αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τῇ 13 Ὀκτωβρίου) β'].
3) *Σέρας*, παραστὰς ἐν τῇ Α' Οἰκ. Συνόδῳ. γ']
4) *Φῶσκος*, παραστὰς ἐν τῇ Γ' Οἰκ. Συνόδῳ. δ']
5) *Διαμόνιος*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν ε']
6) *Ἀνώνυμος*, ἀντιπροσωπευθεὶς ἐν τῇ Ζ' Οἰκ. Συνόδῳ διὰ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰσώη. στ']
7) *Βασίλειος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ 879. ζ']

Mansi XI σ. 628. 648. 677.—γ'] Mansi XII σελ. 995. 1102. XIII σελ. 143. 369. 389 Migne 113 σ. 1119 ἐν τῇ σημειώσει περὶ ***Τράλλης*** καὶ ***Δάλδης***. —Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἅπαντας (σ. 891. 892), ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν ***Παῦλον***.

188) α'] Mansi XII σ. 1102. XIII σελ. 143. 369. 389. Migne 113 σελ. 1120.— β'] Mansi 17α 18α σ. 376.—Ὁ L. Q. (σ. 889) καὶ ὁ Λ. ἀναφέρουσιν ἀμφοτέρους.

189) α'] Ἀποκάλ. κεφ. Α' 11. Β' 18-29. ὅρα καὶ σημ. 58.—β'] ὅρα σημ. 19. ***Λαμπάκη*** σελ. 255-258. 311. 342.—γ'] ὅρα σημ. 60. Mansi II σ. 695.— δ'] Mansi IV σ 1224. V σ. 589. 712. 767. —ε'] Mansi VII σ. 573.—στ'] Mansi XIII σ. 143. 369.— ζ'] Mansi 17α 18α σ. 376 —Ὁ L. Q. (σελ. 875. 877. 878) καὶ ὁ Λαμπάκης (σελ. 312) ἀναφέρουσιν ἅπαντας, ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν ***Διαμόνιον***. — Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας οἱ κατὰ καιροὺς ἐκλεγόμενοι ἐπίσκοποι ***Ἡλιουπόλεως***, ἐθεωροῦντο ἅμα, ὅλως ἐσφαλμένως, καὶ ***Θυατείρων*** (ἀντὶ ***Θείρων***), ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως δὲ τῆς ἐν Λονδίνῳ τὴν ἕδραν αὐτῆς ἐχούσης ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων καὶ ἐξαρχίας Β. καὶ Δ. Εὐρώπης ***μητροπολίτης Θυατείρων*** ἐξελέγη τῷ 1922 ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολ. Σχολῆς σεβ. μητροπολίτης Σελευκείας κ. ***Γερμανὸς Στρηνόπουλος***.

ιδ´) Ἱεροκαισαρείας. [190]

1) *Ἀντίοχος*, παραστὰς ἐν τῇ Α´ Οἰκ. Συνόδῳ. α´]
2) *Κοσσίνιος*, παραστὰς κατὰ τὴν ἐπὶ Φλαβιανοῦ ΚΠόλεως Σύνοδον καὶ τὴν Δ´ ἐν Χαλκηδόνι. β´]
3) *Ζαχαρίας*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ´ Οἰκ. Συνόδῳ. γ´]
4) *Θεόδωρος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ 879. δ´]

ιε´) Κερασέων. [191]

1) *Μενεκράτης*, παραστὰς ἐν τῇ Δ´ Οἰκ. Συνόδῳ. α´]
2) *Ἰωάννης*, παραστὰς ἐν τῇ Ε´ Οἰκ. Συνόδῳ. β´]
3) *Μιχαήλ*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ´ Οἰκ. Συνόδῳ. γ´]
4) *Ἀγάθων*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879.

ις´) Μαιονίας. [192]

1) *Ἰωάννης*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα τὸν αὐτοκράτορα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α´]
2) *Ἀναστάσιος*, παραστὰς ἐν τῇ Πενθέκτῃ Συνόδῳ. β´]
3) *Θεοφάνης*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ´ Οἰκ. Συνόδῳ. γ´]
4) *Γεώργιος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879. δ´]
5) *Σεραφείμ*, τιτουλάριος, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φαναρίου Μακαρίου, ἐκλεγεὶς τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1796. δ´]

---

[190]) α´] Ὁρασ. σημ. 60 καὶ 66. – β´ Mansi XII σ. 1102. XIII σ. 143. 369. 389. – γ´] Mansi VI 573. 696. 948. 980. 1070. 1086. VII 37. 124. 152. 406. 713. 725. 742 749. Migne 113 σ. 1121.—Ὁ L. Q. (σελ. 891. 892) καὶ ὁ Λ. ἀποσιωπῶσι τὸν ***Ἀντίοχον.***

[191]) α´] Mansi VI σ. 537. 948. 980. 996. 1070. 1080. VII σ. 124. 152 406. 440. VIII 299. Migne 113. σελ. 1121. Ὁ σεβ. Κυζίκου κ. ***Καλλίνικος*** γράφων ἐν τῇ «***Ὀρθοδοξίᾳ***» καὶ περὶ τῶν παραστάντων ἐν τῇ α´ ἐν Νικαίᾳ Οἰκ. Συνόδῳ Πατέρων ἐκ Π. τοῦ Πολεμονιακοῦ (ἔτος Β´. 1927-28. σελ. 206) σημειοῖ ὅτι «κατὰ τὴν Δ´ Οἰκ. Σύνοδον ὁ ***Κερασοῦντος*** ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων Λυδίας». Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται λελανθασμένη δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν ἐν λόγῳ σύνοδον μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων Λυδίας προβάλλει ὁ ***Μενεκράτης*** ἐπίσκοπος ***Καιράσσων*** ἢ ***Κερασσῶν***, ἐὰν δὲ ἅπαξ ὀνομάζεται καὶ ***Κερασοῦντος*** (Mansi VI 996), τοῦτο προελθὸν πάντως ἐκ παραδρομῆς τοῦ ἀντιγραφέως οὐδὲν σημαίνει, ἀφοῦ παραλλήλως πρὸς τοῦτον ἀναφέρεται ὁ πραγματικὸς ἐπίσκοπος ***Κερασοῦντος Γρατιανὸς*** ἢ ***Γρατιδιανὸς*** (Mansi VI σ. 1084. 1089) – β´] Mansi IX 394.—γ´] Mansi XIII σελ. 143. 369. Migne 113 σ. 1121.—Ὁ L. Q. (σελ. 8-3. 894) ἀναφέρει ἅπαντας, ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν ***Ἰωάννην.***

[192]) α´] Mansi VII 573. – β´] Mansi XI σ. 996. (Μαιονιτοπόλεως). ***Φαβρικίου*** Ι´ σ. 609.—γ´] Mansi XII 995. 1102. XIII 369. 389 — Ὁ L. Q. (σ. 883. 884) ἀναφέρει ἅπαντας, ὁ Λ. ἀναφέρει μόνον τὸν ***Ἀναστάσιον*** καὶ τὸν ***Σεραφείμ.***

ιζ') Μεσοτιμόλου.

Ὁ *Le Quien* καὶ ὁ *Λογοθέτης* σιωπῶσι μηδενὸς ἱεράρχου τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης μνημονεύοντες. Καὶ ἡμεῖς οὐδένα εὕρομεν.

ιη') Μοστήνης. [193]

1) *Ἰουλιανός*, ὑπογράψας τὴν καθαίρεσιν τοῦ Εὐτύχους καὶ τὴν πρὸς Λέοντα τὸν αὐτοκράτορα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α']
2) *Εὐθύμιος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 869.

ιθ') Σάλων. [194]

1) *Στέφανος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. α']

κ') Σατάλων. [195]

1) *Θεόδωρος*, παραστὰς ἐν τῇ Γ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. α']
2) *Ἀνδρέας*, ἀντιπροσωπευθεὶς κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ Δ' Οἰκ. Συνόδῳ ὑπὸ τοῦ *Ἱεροκαισαρείας Κοσινίου* καὶ εἶτα παραστὰς αὐτοπροσώπως. β']
3) *Ἰουλιανός*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. γ']
4) *Μιχαήλ*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. δ']
5) *Φίλιππος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879. ε']

κα') Σιλάνδου. [196]

1) *Μάρκος*, παραστὰς ἐν τῇ Α' Οἰκουμ. Συνόδῳ. α']
2) *Ἀλκιμήδης*, παραστὰς ἐν τῇ Δ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. β']
3) *Ἀνατόλιος*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. γ']
4) *Ἀνδρέας*, παραστὰς ἐν τῇ ΣΤ' Οἰκουμ. Συνόδῳ. δ']
5) *Στέφανος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκ. Συνόδῳ. ε']
6) *Εὐστάθιος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879.
7) *Ἀνώνυμος*, παραστὰς ἐν τῇ ἐπὶ Καλλίστου ΚΠόλεως Συνόδῳ τοῦ 1351 κατὰ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου.

---

[193]) α'] Mansi XI σ. 749. VII σ. 573. Migne 113. σελ. 1121.— Ὁ L. Q. (σ. 885. 886) ἀναφέρει ἀμφοτέρους, ὁ δὲ Λ. μόνον τὸν πρῶτον.

[194]) α'] Mansi XII 995. 1102. XIII σ. 143. 370

[195]) α'] Mansi IV σελ. 1225. V. 589.— β'] Mansi VI σ. 1078. VII σ. 124. 152. 406. 437. 725. 742. VIII 300. Migne 113. σελ. 1121. -γ'] Mansi VII σ. 573. — δ'] Le Quien I σ. 896.—ε'] Mansi 17α 18α σελ. 376 — Ὁ L. Q. ἀποσιωπᾷ τὸν *Θεόδωρον* (σ. 895. 896), ὁ δὲ Λ. καὶ τὸν *Ἰουλιανὸν* καὶ *Μιχαήλ*.

[196]) α'] ὅρα σημ. 60. — β'] Mansi VI σ. 573. 948. 984. 1074. 1089. VII σελ. 124. 153. 406. 441. 713. 742. VIII 300.—γ'] Mansi VII σελ. 573. ἀντὶ Hellenorum ἀναγνωστέον Silandorum, κατὰ τὸν Le Quien (σ. 883).—δ'] Mansi XI σ. 628. 648.—ε'] Mansi XII 995. 1102. — Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἅπαντας (I' σ. 881. 883. 884), ὁ δὲ Λ. μόνον τὸν *Μάρκον*.

κβ') Σέττων.[197]

1) *Λιμένιος*, παραστὰς ἐν τῇ Γ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. α΄]
2) *'Αμάχιος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. β΄]
3) *'Ηρακλειδιανός*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδ. ἐπιστολήν. γ΄]
4) *'Ιωάννης Α΄*, παραστὰς ἐν τῇ ΣΤ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. δ΄]
5) *'Ιωάννης Β΄*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. ε΄]

κγ') Στρατονικείας.[198]

1) *Εὐθήριος* (ἢ *Εὐθέριος*), παραστὰς ἐν τῇ Γ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ α΄]
2) *Γέμελλος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ΄ Οἰκ. Συνόδῳ καὶ ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. β΄]
3) *Σαββάτιος*, ὑπογράψας μετ' ἄλλων τὴν πρὸς τὸν Πάπαν Ὁρμίσδαν [514-523] ἐπιστολὴν ἐπὶ ΚΠόλεως Ἐπιφανίου [520-535].
4) *Μιχαήλ*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκ. Συνόδῳ. δ΄]

κδ') Τρακούλεων ἢ Γαυδίας.[199]

1) *Λέων*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ. α΄]
2) *Κωνσταντῖνος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879. β΄]

κε') Τράλλων.[200]

1) *Οὐράνιος*, παραστὰς ἐν τῇ Ε΄ Οἰκ. Συνόδῳ. α΄]
2) *Μιχαήλ*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκ. Συνόδῳ. β΄]
3) *Θεόπιστος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879. γ΄]

---

[197]) α΄] Mansi IV σ. 1225. V σ. 589. β΄] Mansi VI σ. 573. 948. 984. 1074 1089. VII σ. 124. 153. 406. 441. 713. 742. – γ΄] Mansi VII σ. 573. 'Αναφέρεται Senus ἀντὶ Settus ἢ Settenus.—δ΄] Mansi XI σ. 628. 648. 996.—ε΄] Mansi XII σελ. 995. 1102. XIII σ. 143. 369. 389. — Ὁ L. Q. (σ. 879. 880. 881. 882) ἀναφέρει ἅπαντας, ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν ***Λιμένιον*** σημειῶν αὐτὸν ***Σάλλων*** ἐκ τῆς γραφῆς ***Σέλλας***, ἐνῷ ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις εἶνε ***Σέττας***, ὡς καὶ τὸν ***'Ηρακλειδιανόν***.

[198]) α΄] Mansi IV σ. 1224. 1366. V σ. 589. 615. 713. 767. β΄] Mansi VI σ. 573. 948. 980. 1071. 1089. VII 45. 124. 153. 406. 436. 573. 713. 726.—γ΄] Mansi VIII 493. —δ΄] Mansi XII σ. 1102. XIII σ. 143. 369.

[199]) Ὅρα καὶ σημ. 109. Ὁ ἐπίσκοπος τιτλοφορεῖται : ***Γανδείας*** ἤτοι ὁ .... (Parthey σελ. 205), καὶ ***Γαυδίας*** ἢ ***Τρακούλεων*** (αὐτόθι σ. 247). — α΄] Mansi XII σ. 995. 1102. XIII σ. 143. 369. 389.—β΄] Mansi 17α 18α σ. 376.—Ὁ L Q. ἀποσιωπᾷ ἀμφοτέρους, τοὺς ὁποίους ὁ Λ. ἀναφέρει.

[200]] α΄] Mansi IX σ. 394. Migne 113 σ. 1119.- β΄] Mansi XII σ. 995. 1102. XIII σ. 373. 389. Migne 113 σ. 1119. — γ΄] Mansi 17α 18α σ. 376.— Ὁ L. Q. (σ. 881) ἀποσιωπᾷ τὸν ***Θεόπιστον***, ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν ***Οὐράνιον*** καὶ προστίθησι τὸν ***'Ασκληπιάδην*** (Φαβρικ. ΙΑ΄ σ. 583).

κϛ') Τριπόλεως. [201]

1) *Ἀγώγιος*, παραστὰς ἐν τῇ Α´ Οἰκ. Συνόδῳ. α´]
2) *Κόμμοδος*, παραστὰς ἐν τῇ Γ´ Οἰκ. Συνόδῳ, ἀποτελέσας μέλος τῆς πρὸς τὸν ἐν Ἐφέσῳ διατρίβοντα Ἀντιοχείας Ἰωάννην ἀποσταλείσης ὑπὸ τῆς Συνόδου τριμελοῦς ἐξ ἐπισκόπων Ἐπιτροπῆς, καλούμενον τὸ τρίτον ὅπως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον αὐτῆς. β´]
3) *Παῦλος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ´ Οἰκουμ. Συνόδῳ. γ´]
4) *Ἰωάννης*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. δ´]
5) *Ἀναστάσιος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ´ Οἰκ. Συνόδῳ. ε´]
6) *Σισίνιος*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879 στ´].
7) *Θεοφύλακτος*, κατὰ τὸν ια´ ἢ ιβ´ αἰῶνα ζ´].
8) *Ἀγαθάγγελος*, τιτουλάριος, ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος Σταυροδρομίου τῷ 1808 ἐπὶ Καλλινίκου Ε´ (τὸ β´ 1808-1809) η´).
9) *Νεκτάριος*, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Μολδαβίας Μελετίου κατὰ Μάϊον τοῦ 1845, ἐπὶ Μελετίου τοῦ Γ´ (1845) θ´].

κζ') Ὑρκανίδος. [202]

1) *Ἀσύγκριτος*, κατὰ τὸν Le Quien, εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου μνημονευόμενος (Ρωμ. ιστ´ 14).
2) *Ἰωάννης*, παραστὰς ἐν τῇ ἐπὶ Φλαβιανοῦ ΚΠόλεως Συνόδῳ καὶ ὑπογράψας καὶ τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. α´]
3) *Εὐστάθιος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ´ Οἰκ. Συνόδῳ. β´]
4) *Διονύσιος*, παραστὰς ἐν Συνόδῳ τοῦ 1157 ἐπὶ Πατριάρχου Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη.

κη') Φιλαδελφείας. [203]

1) *Λούκιος*.
2) *Δημήτριος*. Κατὰ τὰς ἀποστολικὰς διαταγὰς (VII´ 46) ὁ Δημήτριος

---

201) α´] ὅρα σημ. 60. Mansi II σ. 695. β´] Mansi IV 1224. 1320. 1321. 1472. V. σ. 584. 585. 589. 712. 767. - γ´] Mansi VI σ. 573. 948. 980. 1070.- VII σελ. 124. 153. 406. 441. δ´] Mansi VII σελ. 573.— ε´] Mansi XII 995. 1102. XIII 143. 369. 389.— στ´] Mansi 17α 18α σ. 376.- ζ´] Ὁ Gustave Schlumberger σημειοῖ ὅτι εὗρεν σφραγῖδα τοῦ **Θεοφυλάκτου**, φέρουσαν τὴν ἐπιγραφήν : † ΚΕ Β' Θ' ΤΩ CΩ ΔΟΥΛ' (ω) ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΩ ΕΠΙСΚΟΠ' (ω) ΤΡΙΠΟΛΕΟС (ἀντὶ : ΤΡΙΠΟΛ(Ε)ως). (Sigillographie de l' empire byzantin. Paris 1884 σελ. 256).—η´] **Ἐκκλ. Ἀλήθεια** ἔτος 21 (1901) σελ. 52. — θ´] αὐτόθι σ. . . . . . -Ὁ L. Q. ἀναφέρει τὸν **Λεόντιον** (Σωκρ. β´ 32. Ἐπιφ. αἱρ. 73. Φιλοσοργ. 7, 6) ὁ δὲ Λ. οὐδένα.

202) α´] Mansi VIσ. 696. 749. VII 573. β´] Mansi XII σ. 995. 1102. XIII σ. 143. 369. 389.- Ὁ L. Q. ἀναφέρει ἅπαντας (σ. 887. 888), ὁ δὲ Λ. ἀποσιωπᾷ τὸν **Ἀσύγκριτον**.

203) α´] Le Quien I σ. 867. -β´] **Ἀποκάλ.** α´ 11 γ. 7-13.- γ´] ὅρα σημ. 60. Mansi II 695. -δ´] Σωκρ. ἐκκλ. ἱστορία II 33. Ἐπιφ. αἱρ. 73 ὅρα καὶ σημ. 127. ε´] Mansi

φέρεται γενόμενος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου (ἴσως ὁ ἐν Γ' Ἰωαν. στίχ. 12 ἀναφερόμενος)· ὁ δὲ Λούκιος ἴσως κατέστη τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὸν Le Quien. α']

3) *ὁ ἄγγελος* τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας, κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν. β']
4) *Ἑτοιμάσιος*, παραστὰς ἐν τῇ Α' Οἰκουμ. Συνόδῳ. γ']
5) *Θεοδόσιος*, παραστὰς ἐν τῇ ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας Συνόδῳ [τῷ 359]. δ']
6) *Θεοφάνης*, παραστὰς ἐν τῇ Γ' Οἰκουμ. Συνόδῳ, κηρυξάσῃ σὺν ἄλλοις καὶ αὐτὸν ἔξω πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ὡς ὄντα πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου. ε']
7) *Μέτελος*, παραστὰς ἐν τῇ Δ' Οἰκ. Συνόδῳ. στ']
8) *Ἀσιανός*, ὑπογράψας τὴν πρὸς Λέοντα συνοδικὴν ἐπιστολήν. ζ']
9) *Εὐστάθιος*, μετασχὼν τῆς ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωάννου Β' ἐνδημούσης Συνόδου (τῷ 518). η']
10) *Ἰωάννης*, παραστὰς ἐν τῇ ΣΤ' Οἰκ. Συνόδῳ. θ']
11) *Λύκαστος*, παραστὰς ἐν τῇ Ζ' Οἰκ. Συνόδῳ. ι']
12) *Μιχαήλ*, παραστὰς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 879. ια']
13) *Ἀγαπητός*, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν. ιβ']

*
* *

Σημείωσις.

Ἡ γενομένη παρ' ἡμῶν ὡς ἄνω διέρευνα, ὑπ' ὄψει ἔχουσα καὶ τὴν σχετικὴν ἐργασίαν τοῦ πολλοῦ Le Quien καὶ τοῦ ἀοιδίμου Μ. Λογοθέτου,

---

IV 1224. 1324. 1426. V 589. 767. --στ'] Mansi VI 569. 941. 1090. VII 144. ζ'] Mansi VII 572.—η'] Mansi VIII σελ...... θ'] Mansi XI σ. 460. 521. 552. 616. 628. 648. 677.—ι'] Mansi XII 995. 1102. XIII σ. 143. 373. 388. —ια'] Mansi 17α 18α σ. 377.—ιβ'] Ὁ G. Schlumberger κατεῖχε σφραγῖδα αὐτοῦ φέρουσαν τὴν ἐπιγραφήν : ΚΕ ΒΩΗΘΕΙ (sic) ΑΓΑΠΗΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ (Sigillographie de l'empire Byzantin. Paris 1884 σ. 255).—Ἐπὶ Ἰσαὰκ Ἀγγέλου ὁ ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας προήχθη εἰς μητροπολίτην, καταλαβόντα θέσιν μεταξὺ τῶν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως ἐξαρτωμένων μητροπολιτῶν (ὅρα καὶ σημ. 111). — Ὁ L. Q. (σ. 867-870) κατὰ τὸ μέχρι τοῦ Ἰ. Ἀγγέλου διάστημα ἀριθμεῖ 12 ἐπισκόπους ***(Λούκιος, Δημήτριος, ὁ ἄγνωστος τῆς Ἀποκαλύψεως, Ἑτοιμάσιος, Κυριακός, Θεοδόσιος, Θεοφάνης, Ἀσιανός, Εὐστάθιος***, Ἰωάννης ***Α', Στέφανος*** καὶ ***Μιχαήλ)***, ἰσαρίθμους δὲ καὶ ὁ ***Λογοθέτης (Δημήτριος Ἑτοιμάσιος, Κρίνων, Θεοδόσιος, Θεοφάνης, Εὐστάθιος, Ἰωάννης Α', Ἰωάννης Β', Λύκαστος, Στέφανος, Μιχαὴλ Α', Μιχαὴλ Β'.)*** —Ὁ ἀοίδιμος Ἀμασείας ***Ἄνθιμος Ἀλεξούδης*** ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ τῷ δημοσιευθέντι ἐν τῷ ***Νεολόγῳ*** ἀριθμεῖ 10 ***(Δημήτριος, Ζαχαρίας, Θεοδόσιος, Κρίνων, Θεοφάνης, Μέτελος, Εὐστάθιος, Ἰωάννης, Λύκαστος, Μιχαήλ)*** — ὅρα κα ***Λαμπάκη*** σελ. 368.

ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἱεραρχῶν τούτων εἰς 119 τοιούτους ἔναντι 28 ἐπισκοπῶν, ἐξ ὧν **τρεῖς** *('Αγκύρας σιδηρᾶς, 'Απόλλωνος ἱεροῦ, Σάλων)* διέσωσαν ἀνὰ 1 ἱεράρχην, **τέσσαρες** *(Γαβάλων, Ἑρμοκαπηλείας, Μοστήνης, Τρακούλων)* ἀνὰ 2 ἱεράρχας, **τέσσαρες** *('Ακρασοῦ, Βάγης, Βαλάνδου, Τράλλων)* ἀνὰ 3, **ἓξ** *('Απολλωνιάδος, Βάλδης, Ἱεροκαισαρείας, Κερασέων, Στρατονικείας, Ὑρκανίδος)* ἀνὰ 4, **τέσσαρες** *(Γόρδου, Μαιονίας, Σατάλων, Σέττων)* ἀνὰ 5, **τρεῖς** *('Ατταλείας, Θυατείρων, Σιλάνδου)* ἀνὰ 7, **δύο** *('Αὐρηλιουπόλεως, Τριπόλεως)* ἀνὰ 9, **μία** ἡ τῆς *Φιλαδελφείας* 13 καὶ **μία** ἡ τῆς *Μεσοτυμόλου* οὐδένα.

['Ακολουθεῖ]

ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ CHELTENHAM

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 370 τοῦ Γ' ἔτους)

Ἡ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα σκέψις. Ι.

[Πέμπτη, 4 'Οκτωβρίου π. μ.]

«Ἡ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα σκέψις» ἀπετέλεσε τὸ ἀντικείμενον τῶν ἀγορεύσεων τοῦ Συνεδρίου κατὰ τὰς δύο συνεδριάσεις τῆς Πέμπτης. Πρῶτος ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ πασίγνωστος καθ' ὅλην τὴν 'Αγγλίαν Προϊστάμενος τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Παύλου ἐν Λονδίνῳ Dr Inge. 'Ανήκων εἰς τὴν πτέρυγα τῶν Μοδερνιστῶν μᾶλλον 'Αγγλικανῶν διακρίνεται ὡς διαπρεπὴς ἱστορικὸς καὶ λογογράφος, δημοσιογραφῶν ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ἐν τῇ «Ἑσπερινῇ Σημαίᾳ», συγγράφων καὶ ἐκδίδων βιβλία φιλοσοφικοῦ, θρησκευτικοῦ καὶ κοινωνιολογικοῦ περιεχομένου ἀπλήστως ἀναγινωσκόμενα. Ἕνεκα τῶν φιλελευθέρων αὐτοῦ φρονημάτων ἡ πρόσκλησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ 'Επισκόπου Gloncester, ὅπως λάβῃ τὸν λόγον ἐν τῷ Συνεδρίῳ κατεκρίθη ἐπίσης ὑπὸ τῶν Συντηρητικῶν, ἀλλ' οὐχὶ ἐν' ᾧ βαθμῷ ἡ τοῦ D Major. Ἤδη ἡ ὀνομασία τοῦ θέματος, περὶ οὗ ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ «ἐξέλιξις καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ» προὐκάλεσε κοσμοπλήμμυραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συνεδρίου. Ὁ ῥήτωρ, ἀφοῦ ὥρισε τὴν «ἐξέλιξιν» ὡς τὴν παραγωγὴν πολυπλοκωτέρων μορφῶν ἐκ τῶν ἁπλουστέρων, ἐχαρακτήρισεν ἁπλῆν ὑπόθεσιν τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι αἱ πρῶται εἶνε τελειότεραι τῶν δευτέρων, διότι αἱ ἠθικαὶ καὶ αἱ αἰσθητικαὶ ἀρεταὶ ἐν τῇ

φυσικῇ τοῦ παντὸς τάξει δὲν εἶνε πάντοτε ἀνώτεραι ἐν τοῖς μᾶλλον πολυπλόκοις ἢ ἐν τοῖς ἁπλουστέροις τῶν ὄντων καὶ ὡς ὑπάρχουσιν εἴδη, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐξέλιπον, οὕτως ὑπάρχει ἐξέλιξις καὶ τοῦ κακοῦ. Εἰς τὸ ἐρώτημα, ἂν ἡ ἐξέλιξις δέον νὰ ἐννοηθῇ ὡς ἁπλῶς μηχανικὴ ἀλλοίωσις τοῦ ἀεὶ ὑπάρχοντος ἢ ὡς προσθήκη νέου τινός, ὁ ῥήτωρ ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ ἐξέλιξις δὲν εἶνε μεταφυσικὴ ἀρχή, ἀλλὰ λειτουργία ἐν τῇ φύσει, εἶνε μᾶλλον ποικιλία μεταβολῶν καὶ ἐν τῷ γενέσθαι αὐτῆς οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἱκανὸν νὰ ἐξηγήσῃ τίνι τρόπῳ ἀποβαίνει δυνατὴ ἡ μεταβολή. Ἡ ἰδέα τῆς ἐξελίξεως προϋποθέτει μίαν ἀμετάβλητον βάσιν, ἥτις δὲν ἐξελίσσεται, τὸ δὲ μὴ ἐξελισσόμενον δέον νὰ εἶνε ὂν ἐπέκεινα τόπου καὶ χρόνου. Ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν θὰ εἴχομεν συνείδησιν τοῦ χρόνου καὶ τῆς μεταβολῆς, ἂν μὴ ἐνδομύχως εὑρισκόμεθα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ ἄχρονον καὶ τὸ ἀχώρητον καὶ δὲν εἶνε ἡ ἐξέλιξις βεβαίως ἥτις ἐδημιούργησε τὴν συνείδησιν ἑαυτῆς. Ἂν τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἀληθεύῃ, ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ εἶνε προϊὸν ἐξελίξεως οὐδὲ δύναται ἡ οὐσία αὐτοῦ νὰ ὑφίσταται τοιαύτην. Ἔχομεν ἀνάγκην Θεοῦ ὑπερφυσικοῦ, ὅστις ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ὅ,τι ἔχει, ἀλλὰ δὲν δεσμεύεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην, ὅπως τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας ἡμῶν τεθῇ ὑπεράνω τῆς ῥοῆς τῶν φαινομένων ἀντιθέτως πρὸς τὴν νῦν λίαν διαδεδομένας ἰδέας. Ἡ θρησκεία βεβαίως ἐξελίσσεται μετὰ τῶν ἐχόντων αὐτήν, διότι οὐδὲν ἀπόλυτον ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γινομένων· ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως δὲν κεῖται ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ εἶνε ἀπόλυτον· ὁ ἰσχυρισμὸς τελικῆς σχετικότητος σημαίνει ἀποκοπὴν τοῦ νεύρου τῆς πίστεως. Ἀφοῦ οὕτως ὁ ῥήτωρ ἔθετο τὰς ὀρθὰς ἀρχὰς τῆς ἐξελίξεως, λέγει, ὅτι οὐδὲν εὑρίσκει τὸ συγκρουόμενον μεταξὺ πίστεως εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ πίστεως εἰς τὴν δημιουργίαν, οὐδὲ ταράττει αὐτὸν ἡ τυχὸν ἀπόδειξις τῆς ταπεινῆς τοῦ ἀνθρώπου καταγωγῆς, ἀφοῦ ὅλοι γινώσκομεν, ὅτι ἕκαστον ἀνθρώπινον ἄτομον ἤρχισεν ἀπὸ μικροσκοπικῶν σπερμάτων πολλῷ εὐτελεστέρων ἐν τῇ κλίμακι τῶν ὄντων ἢ ὁ πίθηκος καὶ εἶνε πρόθυμος νὰ ἀποδεχθῇ τὸν τελευταῖον δογματικὸν ὁρισμὸν περὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ, ὡς διετύπωσεν αὐτὸν ἡ Βατικανὴ Σύνοδος τοῦ 1870, μολονότι ἡ σχολαστικὴ φρασεολογία δὲν συμβιβάζεται πρὸς τοὺς νεωτέρους τρόπους τοῦ διανοεῖσθαι. Ἐν συμπεράσματι ὁ ῥήτωρ λέγει, ὅτι ἐξέλιξις εἶνε μόνον ἡ μέθοδος, δι' ἧς ὁ αἰώνιος Θεὸς ἐκτελεῖ τὰς πλείστας τῶν βουλῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. «Ἡ πίστις εἰς βαθμιαίαν μεταβολὴν καταλαμβάνει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πίστεως περὶ ἀμέσου θείας ἐπεμβάσεως. Εἶνε ἁπλῶς ζήτημα μεθόδου ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ περιπλέκωνται ἐν αὐτῇ ἡ ὕπαρξις ἢ αἱ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ».

«Ἡ ἐνανθρώπησις καὶ ἡ νεωτέρα σκέψις» ὑπῆρξε τὸ θέμα τοῦ δευτέρου ῥήτορος Rev. Camp_ell. Τὸ δόγμα τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὡς κατὰ τοὺς

πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας, εἶπεν, ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἀντικείμενον συζητήσεως παρὰ τοῖς διανοουμένοις. Τόσον ἐντὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ὅσον καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμφανίζεται παρά τισιν ἡ τάσις, ὅπως ἁπλουστευθῇ τὸ ζήτημα διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἡμιαρειανικῆς τινος διατυπώσεως, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν δέον νὰ τυγχάνῃ σεβασμοῦ καὶ νὰ θαυμάζηται ἀπὸ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀπόψεως, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ λατρεύηται ὥς τι θεῖον ἐν ἄλλῃ ἐννοίᾳ ἢ ἐν ταύτῃ ὅτι ὑπῆρξε μοναδικὸν ἀνθρώπινον μέσον ἀληθείας καὶ ἀγάπης καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὁ ῥήτωρ φρονεῖ, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ζωὴ δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ ἀποδεχομένη ἰδέαν περὶ τοῦ Χριστοῦ κατωτέραν ἐκείνης, ἥτις ἀπεδείχθη νικήτρια διὰ μέσου τῶν αἰώνων, οὐδὲ ἡ χριστιανικὴ συνείδησις δύναται νὰ ἀποδεχθῇ μεμειωμένην χριστολογίαν. Ἑτέρα πλάνη κατὰ τὸν ῥήτορα εἶνε ἐκείνη, ἥτις πιστεύει, ὅτι ἡ κριτικὴ τῆς Κ. Δ. κατώρθωσε νὰ εὕρῃ ἐν τοῖς Συνοπτικοῖς Εὐαγγελίοις ἕνα Χριστὸν καθαρᾶς ἀνθρωπίνης μορφῆς, ὅστις ἐθεοποιήθη μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προσέλθωμεν, καταλήγει ὁ ῥήτωρ, εἰς τὰ Εὐαγγέλια δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν Χριστὸν τῶν ἐπιστολῶν καὶ ὁ Χριστός, ὡς ἐμφανίζεται ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς, εἶνε θεῖον ὄν. Ἀφ' ἑτέρου ἀδυνατοῦμεν νὰ παρίδωμεν τὴν πίστιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ἀπ' ἀρχῆς ἢ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως ὁ Χριστὸς λατρεύεται ὡς Ἐκεῖνος, «ἐν τῷ ὁποίῳ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς».

Περὶ «πτώσεως καὶ ἀπολυτρώσεως» ὡμίλησεν ὁ N. P. Williams, καθηγητὴς ἐν Ὀξφόρδῃ. Καίτοι, εἶπεν, ἡ Αὐγουστίνειος θεωρία περὶ «πτώσεως», ἥτις ἐκυριάρχησεν ἐν τῇ Δύσει μέχρι πρὸ ὀλίγου, ἐγκατελείφθη νῦν, οὐχ ἧττον τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἡ θεωρία ἐκείνη προὐτίθετο νὰ ἐξηγήσῃ, ἀληθεύουσι καὶ σήμερον καὶ ἐπιβάλλουσιν ἐξήγησιν, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Αὐγουστίνου. Τοιαῦτα γεγονότα, οἷα τὸ ἐσωτερικὸν χάος καὶ ἡ δυσαρμονία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ αὐτῆς διαφθορά, τὸ ἐν ἡμῖν ὑποσυνειδήτως παραμένον κτῆνος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῶσι διὰ τῆς οὕτω καλουμένης θεωρίας «περὶ ἐξελίξεως», ἥτις τὴν ἐγωϊστικὴν τάσιν θεωρεῖ λείψανον τῶν ζῳωδῶν ἐνστίκτων, ἅτινα ἐχρησίμευόν ποτε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως αὐτοῦ ἀγῶνι. Παρὰ τὸ μυστηριῶδες, τὸ ὁποῖον ἐμπερικλείει ἡ «πτῶσις», ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἠθικοῦ κακοῦ, ἥτις ἐκδηλοῦται ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι, δεικνύει, ὅτι ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δέον ν' ἀναζητηθῇ ἐν τῇ πτώσει τοῦ ἀνθρώπου ὡς πνευματικοῦ ὄντος, ἥτις ἐπηκολούθησε τὴν πτῶσιν ἄλλων πνευματικῶν ὄντων. Ἂν τὰ προμνημονευθέντα γεγονότα εἶνε πραγματικά, πρόδηλον, ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς προγονικῆς κατάρας, ἥτις πλήττει τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Θεόν.—Προκειμένου περὶ τῆς «ἀπολυτρώσεως» ὁ ῥήτωρ λέγει, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔσφαλεν ἐκλέξας

τὸν Σταυρόν, ὡς τὸ σύμβολον τῆς ἀπολυτρώσεως, καθόσον ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἔχει μοναδικὴν ἐπιρροὴν καὶ δύναμιν ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ τῷ ὑπερφυσικῷ κόσμῳ. Ἀλλ' ὁ θάνατος ἐξεταζόμενος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Θεοῦ, ἔχει τὴν ἐξιλαστικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἑκουσίως ὑποστῇ τὸ ἀπολυτρωτικὸν πάθος. Ὅ,τι ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, εἶπε τελευτῶν ὁ ῥήτωρ, εἶνε, ὅτι οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν σαφῆ καὶ αὐτόδηλον ἀντίληψιν τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τῇ σχέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν.

Ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Birmingham Dr Bannes, εἷς τῶν μᾶλλον φιλελευθέρων Ἐπισκόπων εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῶν περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ πιθήκου καὶ τῶν περὶ θείας εὐχαριστίας κηρυγμάτων αὐτοῦ προὐκάλεσεν οὐ πρὸ πολλοῦ μεγάλην ἐξέγερσιν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἠνάγκασε τὸν ἀρχιεπ. Καντουαρίας νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ περὶ πραγματικῆς παρουσίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου διδασκαλία, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλεσε μαγικήν, δὲν εἶνε ξένη πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκπροσωπεῖται καὶ σήμερον ὑπὸ διαπρεπῶν θεολόγων. Οὗτος προσκληθεὶς ἀνέλαβε νὰ ὁμιλήσῃ ἐν τῷ Συνεδρίῳ «περὶ φύσεως καὶ ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας». Ὁμιλῶν περὶ τῆς σχέσεως πνεύματος καὶ σώματος εἶπεν, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἡ προσωπικότης δέον νὰ θεωρηθῇ μέρος φυσικὴ καὶ μέρος ψυχική. Ὅταν δὲ τοῦτο γίνῃ ἀποδεκτόν, ἀποβαίνει δύσκολον νὰ ἀντιληφθῶμεν τίνι τρόπῳ ἡ φυσικὴ πλευρὰ τῆς προσωπικότητος δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς ἓν μηχανικὸν σύστημα ἀπηρτισμένον καθ' ἑαυτό, ἐνῷ ἡ ψυχικὴ εἶνε ἀπεριόριστος. Πράγματι ἡ ἐπιρροὴ τοῦ πνεύματος ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ δύναται νὰ τροποποιήσῃ κατά τι μηχανικὰ σχέδια, ὅπερ συμβαίνει ἐν ταῖς φυσικοχημικαῖς λειτουργίαις. Ἀλλὰ παραμένουσιν ἄλυτα τὰ δύο προβλήματα· πρῶτον τίνι τρόπῳ ψυχικαὶ λειτουργίαι δύνανται νὰ ἐπηρεάσωσι φυσικὰ γεγονότα καὶ δεύτερον ἐὰν ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀσκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τίνος ἕνεκα οἱ νόμοι τοῦ κόσμου τούτου ἐμφανίζονται ἀποτελοῦντες ἓν συμπαγὲς σύστημα. Ἀλλ' ἂν ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ψυχὴ καὶ σῶμα εἶνε δύο ὄψεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἑνότητος, ὡς δέχεται ὁ ῥήτωρ, τί θὰ συμβῇ μετὰ θάνατον; Ὁ ῥήτωρ φρονεῖ, ὅτι ἡ πίστις περὶ ἀθανασίας εἶνε ἀρρήκτως συνδεδεμένη πρὸς τὴν περὶ φύσεως τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν καὶ ἀποδεχόμενοι τὴν περὶ ταύτης διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ καταστραφῇ κάτι, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀξίαν τινά. Πῶς ὅμως τοῦτο θὰ γίνῃ ἀδυνατοῦμεν νὰ εἴπωμεν καὶ δέον νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅ,τι λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει δώσῃ σῶμα εἰς τὸ πνεῦμα ἢ τὴν προσωπικότητα ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. — Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς **ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ὁ ῥήτωρ ἀποδέχεται, ὅτι αἱ ἀνώτεραι δυνάμεις**

τοῦ ἀνθρώπου ἄρχονται ἐν κατωτέραις μορφαῖς τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῶν δέον νὰ ἀναγνωρίσωμεν **δημιουργικὴν ἐνέργειαν**, ἥτις τὴν αἰτίαν αὐτῆς ἔχει ἐκτὸς τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς προσωπικότητος ἐπιτελεῖται διὰ σειρᾶς μεταβολῶν, τῶν ὁποίων ἡ αἰτία δέον ν' ἀναζητηθῇ εἰς τὴν θείαν βουλήν, ἥτις διήκει διὰ πάσης τῆς δημιουργίας. Πράγματι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν ἡμᾶς, οὐχὶ δὲ ἡμεῖς ἑαυτούς.

Ἡ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα σκέψις. ΙΓ.

[Πέμπτη, 4 Ὀκτωβρίου μ. μ.]

Ὁ R. Ranlinson, ὑφηγητὴς τῆς ἁγιογραφικῆς θεολογίας ἐν Ὀξφόρδῃ, ὡμίλησε «περὶ τῆς κριτικῆς καὶ τῆς αὐθεντίας τῆς Ἁγ. Γραφῆς». Ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἱστορικῆς μεθόδου ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἀλλ' ἀνεγνώρισε καὶ τὰ προκύπτοντα ἄτοπα ἐκ τῆς καταχρήσεως αὐτοῦ. Ἡ ἁγ. Γραφὴ ἐρευνωμένη ἁπλῶς ἱστορικῶς οὐδένα κέκτηται βαθμὸν αὐθεντίας, ὡς συμβαίνει παρ' ἐκείνοις, οἵτινες ἐξετάζουσιν αὐτὴν ἀπὸ μὴ χριστιανικῆς ἀπόψεως. Ἀλλ' ἡ ἁγ. Γραφὴ ἐξακολουθεῖ διὰ τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀποτελῇ αὐθεντίαν ὡς ὁ γραπτὸς τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ ὡς τοιαύτη κέκτηται θέσιν μοναδικήν. Ἀποτελεῖ τὴν κλασικὴν φιλολογίαν τῆς βαθμιαίας καὶ εἰδικῆς ἐξελίξεως τῆς θείας αὐτοαποκαλύψεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἥτις τελειοῦται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ. Ἡ σπουδαιότης αὐτῆς κεῖται ἐν τούτῳ ὅτι ἡ ἁγ. Γραφὴ ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ πρῶτον τὴν λυδίαν λίθον, πρὸς ἣν δοκιμάζεται πᾶσα χριστιανικὴ διδασκαλία οὐχὶ ἐν τῷ στενῷ αὐτῆς γράμματι, ἀλλ' ἐν τῷ πνεύματι· εἶτα δὲ τὴν πηγὴν πρὸς καθοδήγησιν ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ πνευματικῇ ζωῇ τῶν πιστῶν, καθόσον ἑκατομμύρια χριστιανῶν τρέφονται πνευματικῶς διὰ τῆς μελέτης τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἑκάστην τοιαύτην πνευματικὴν τῆς ἁγ. Γραφῆς χρῆσιν ἀπαιτεῖται καὶ **πνευματικὴ κρίσις** οἱ δὲ διάφοροι σταθμοὶ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως δέον νὰ κρίνωνται ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν κλίμακα καὶ ἡ σχετικότης τῆς ἀξίας αὐτῶν διὰ τῆς συγκρίσεως πρὸς τὴν πλήρη ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψιν. Ἡ ἱστορικὴ ἄρα μέθοδος δὲν ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν λέξιν. Ὁ θεῖος λόγος ἔχει ἔν τινι ἐννοίᾳ τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ βάσιν ἐν τῇ ἁγ. Γραφῇ, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ὡς αὐτοαποκάλυψιν τοῦ ζῶντος Θεοῦ εἶνε τρόπον τινὰ ὑπεριστορικός, διότι φέρει ἡμᾶς εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις εἴτε διὰ τῆς Γραφῆς εἴτε ἄλλως ὁμιλεῖ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν ψυχήν. Τὸ ἀνώτατον εἶδος κριτικῆς ἑπομένως εἶνέ ἡ **πνευματικὴ κριτικὴ** τ. ἔ. ἡ ἐξάσκησις εὐσεβοῦς, διαπαιδαγωγημένης καὶ εὐφυοῦς πνευματικῆς κρίσεως, κρίσεως φωτιζομένης καὶ ὁδηγουμένης παρὰ τοῦ ἐνοικοῦντος Πνεύματος τοῦ Θεοῦ.

Περὶ «θαυμάτων» ὡμίλησεν ὁ Ren. Mozley. Ὁ ῥήτωρ εἶπεν, ὅτι πραγ-

ματευόμενοι περὶ θαυμάτων δὲν ἐξετάζομεν ἁπλᾶ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ τὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν. Ἡ περὶ τῶν ἱστορικῶν μνημείων κρίσις ἐξαρτᾶται μεγάλως ἐκ τῶν προϋποθέσεων, ὑφ' ἃς ταῦτα ἐξετάζονται. Θαύματα ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ εἶνε γεγονότα, τὰ ὁποῖα εἶνε πραγματικὰ δι' ἡμᾶς, διότι ὁ Θεὸς εἶνε πραγματικότης· ἐντεῦθεν καὶ δέον νὰ ἐξετάζωνται ἐν τῇ θεολογικῇ αὐτῶν συναφείᾳ. Ἡ θρησκεία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε μᾶλλον θρησκεία ὑπερφυσικῆς ἀντιθέσεως ἢ φυσικῆς ἐξελίξεως· ἡ σχέσις τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸν φυσικὸν κόσμον δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ κατὰ τοὺς κανόνας προοδευτικῆς ἐξελίξεως· ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε νὰ καθαγιάσῃ τὴν παλαιὰν δημιουργίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως νὰ δημιουργήσῃ νέαν. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Χριστὸς ἀποτελεῖ διὰ τὴν πίστιν τὴν προϋπόθεσιν παντὸς θαύματος, διότι αὐτὸς εὑρηται καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς φυσικῆς τάξεως, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ὑπεράνω αὐτῆς. Ἀποκαλύπτων εἰς ἡμᾶς τὸν Θεὸν καὶ ἀπολυτρῶν ἡμᾶς ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς ἡμετέρας ἐμπειρίας. Ἡ φύσις, ὡς ἡμεῖς γινώσκομεν αὐτήν, δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ ἢ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ φυσικῶς ὄχι μόνον ἐν λόγῳ, ἀλλ' ἐν δυνάμει, ἰδίᾳ δὲ ἐν ἀπολυτρωτικῇ δυνάμει. «Ὁ Χριστὸς δὲν ἐπέζησεν ἁπλῶς τὸν θάνατον, ἐθριάμβευσε κατ' αὐτοῦ, ὑπερενίκησεν αὐτόν· διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀπέβη ὁ θάνατος τοῦ θανάτου. Ὁ ὁμολογῶν τοῦτο ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς Κ. Δ. ὁμολογεῖ ἀνάστασιν· καὶ ὁ ὁμολογῶν ἀνάστασιν ὁμολογεῖ θαῦμα· καὶ ὅστις ὁμολογεῖ θαῦμα ὁμολογεῖ Θεόν».

«Ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ἡ νεωτέρα φιλοσοφία» ἦτο τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας τοῦ Dr W. B. Matthews. Ὁ ῥήτωρ ἐτόνισεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ μακρὸν νὰ παραμείνῃ ἀδιάφορος πρὸς τὰ ἑκάστοτε κρατήσαντα φιλοσοφικὰ συστήματα. Οἱ χριστιανοὶ ἡγέται, οἵτινες ἔστιν ὅτε ὑπεστήριξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας ἀπεδείχθησαν μάταιοι ὀνειροπόλοι, διότι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶνε ***θεωρία περὶ κόσμου καὶ βίου***, εἰς ἣν μετὰ μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἐπιτυχίας τείνει νὰ φθάσῃ πᾶσα φιλοσοφία. Ἐξετάζων τὰς τάσεις τῆς σημερινῆς φιλοσοφίας ὁ ῥήτωρ εὑρίσκει, ὅτι ἡ σύγχρονος ἐποχὴ δὲν εἶνε ἀπελπιστικὴ ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη. Ὁ παλαιὸς δογματικὸς ὑλισμὸς ἢ ἡ φυσιοκρατία ἐκλείπει προφανῶς, διότι ὑπενομεύθησαν αἱ βάσεις αὐτοῦ. Νέαι ἀπόψεις διανοίγονται ἐνώπιον ἡμῶν συνεπείᾳ τῆς μεταβολῆς τῶν ἀντιλήψεων περὶ τῆς «φύσεως τῆς ἐξελίξεως» παρὰ τοῖς φιλοσόφοις. Ἡ φιλοσοφία τῆς ἐμπειρίας ἐνισχύει τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ σπουδαιότης τῆς θρησκευτικῆς ἐμπειρίας θὰ ἐκτιμηθῇ περισσότερον ὡς ἡ κλεὶς πρὸς τὴν κατανόησιν τοῦ κόσμου. Ὁ χριστιανὸς θεολόγος δὲν δύναται νὰ ἦνε θεατὴς ἁπλῶς τῶν ῥευμάτων τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως. Ἐν τῷ παρελθόντι

ἡ χριστιανικὴ σκέψις περιεστρέφετο ἐντὸς τοῦ πλαισίου διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων, τοῦ Πλατωνισμοῦ, τοῦ Ἀριστοτελισμοῦ, τοῦ Καρτεσιανισμοῦ, τοῦ Σπινοζισμοῦ, τοῦ Ἐγελιανισμοῦ, ἅτινα ἐχρησίμευσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὡς βάσις εἰς τὴν χριστιανικὴν θεολογίαν. Οὐδὲν ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀπεδείχθη τελείως ἱκανὸν νὰ ἐκφράσῃ τὰς χριστιανικὰς ἠθικὰς ἀξίας καὶ οὐδὲν αὐτῶν παρέμεινεν ἄθικτον ὡς ἡ πιθανὴ φιλοσοφία τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Σήμερον ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ προέλθῃ εἰς τὸ μέσον φιλοσοφία ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἥτις ὁρμωμένη ἐκ τῆς κεντρικῆς ἐμπειρίας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ δύναται νὰ παρουσιάσῃ τὰς ὑποτυπώσεις πλήρους νομοθεωρίας. Οἱ οἰωνοὶ δὲν εἶνε δυσμενεῖς, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι σήμερον προέχουσι τὰ ζητήματα τῆς ἀξίας καὶ τῆς προσωπικότητος. Καταλήγων ὁ ῥήτωρ λέγει, ὅτι «θὰ ἀπολέσωμεν σπουδαίαν εὐκαιρίαν, ἂν δὲν θελήσωμεν νὰ μεταρρυθμίσωμεν τὴν θεολογικὴν ἡμῶν ἐκπαίδευσιν. Οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι τῆς θρησκείας δὲν δύνανται νὰ στερηθῶσι τῆς **φιλοσοφίας τῆς θρησκείας**, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ συγχρόνου διανοητικοῦ ἀνταγωνισμοῦ».

Ὁ Rev. L. W. Gaensted ὡμίλησε περὶ «τῆς νεωτέρας ψυχολογίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐννοίας περὶ προσωπικότητος». Ὁ χριστιανισμός, εἶπε, δὲν κέκτηται ἰδίαν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν ἢ ψυχολογίαν, ἀλλ' ἀποδέχεται ὡρισμένας τινὰς ἀρχάς, ἡ ἄρνησις τῶν ὁποίων θὰ ἐσήμαινεν ἄρνησιν αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶνε α'] ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Θεοῦ, ἥτις μεταβάλλει τὸν χριστιανισμὸν εἰς φιλοσοφίαν τελικῶν ἀξιῶν· β'] ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐθύνη, ἥτις, καὶ ἂν ἔτι παραμείνωσιν ἄλυτα τὰ ζητήματα τῆς ἐλευθερίας ἢ τοῦ ἠθικοῦ ἐξαναγκασμοῦ, ἀπαιτεῖ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀνενδότως τὸ γεγονὸς τῆς ἁμαρτίας καὶ γ'] ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἄλλαις λέξεσιν ὁ χριστιανισμὸς διδάσκει τὰς δημιουργικὰς προϋποθέσεις τῆς προσωπικότητος· δὲν ἀποδέχεται ἐλευθερίαν μόνον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἠθικῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας.—Ποία λοιπὸν ἡ στάσις ἡμῶν ἔναντι τῆς νεωτέρας ψυχολογίας; Βεβαίως οἱ φοιτηταὶ τῆς θεολογίας ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πρακτικάς τινας ψυχολογικὰς γνώσεις. Ἀλλ' ὀφείλουσι νὰ γινώσκωσι συγχρόνως ὅτι ἡ ψυχολογία μέχρι σήμερον δὲν ἀποτελεῖ ἑνιαῖον σύστημα θεωρίας ἢ πράξεως δοκιμασθέν, ἀποδεχθὲν καὶ εὑρεθὲν ὀρθόν. Ἡ ψυχολογία καίτοι δύναται νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς, ὅπως ἐπιτύχωμεν εἴτε ἐν τῇ ἀτομικῇ ζωῇ εἴτε ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας, δὲν δύναται ὡς ἐπιστήμη νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ σφαίρᾳ αὐτῆς τὰς δημιουργικὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ψυχολογία δὲν δύναται νὰ κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν· τὰ πρῶτα πολεμικὰ ἡμῶν ὅπλα εἶνε ἁπλούστερα καὶ ἀμεσώτερα καὶ

θὰ ἀνταποκριθῶμεν πληρέστερον πρὸς τὸ ἀξίωμα ἡμῶν, ἂν ἐμμείνωμεν εἰς τὰ πνευματικὰ μέσα. Ὡς ψυχολόγοι δὲν δυνάμεθα νὰ ὦμεν εἰμὴ ἐρασιτέχναι.

Οὕτως ἔληξεν ἡ τρίτη ἡμέρα τοῦ Συνεδρίου, ἥτις πρέπει νὰ θεωρηθῇ μία τῶν σπουδαιοτάτων λόγῳ τῆς ἀξίας τῶν ἀγορεύσεων καὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος, ὅπερ διεπραγματεύθησαν οἱ ἀγορηταί. Πλὴν δευτερευουσῶν τινῶν ἀποκλίσεων ἡ γραμμή, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν πάντες οὗτοι δύναται νὰ θεωρηθῇ τελείως συμβιβαζομένη πρὸς τὰς θεμελιώδεις χριστιανικὰς ἀρχὰς καὶ αἱ ἀγορεύσεις αὐτῶν διδακτικώταται, ὄχι μόνον εἰς τὰ μέλη καὶ τοὺς διανοουμένους τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας, ὅσοι ἐπιθυμοῦσι νὰ γινώσκωσί τι περὶ τῆς σχέσεως Θρησκείας καὶ ἐπιστήμης ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ.

[Ἕπεται συνέχεια]

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

[Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 388 τοῦ Γ' ἔτους]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ' [στίχ. 1—33].

Συνέχεια τῆς εἰκόνος τῶν ἀναμενόντων τοὺς Ἀποστόλους παρὰ τῶν ἀπιστούντων δεινῶν καὶ ἐξειδίκευσις αὐτῶν. Ἀποστολὴ τοῦ Παρακλήτου καὶ λεπτομερὴς διαζωγράφησις τοῦ ἔργου καὶ τῆς σημασίας καὶ σπουδαιότητος Αὐτοῦ ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἰδίως ἐν ἀναφορᾷ εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς πιστεύοντας καθόλου.

Στίχ. 1. **Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν....** Ἡ ἄρνησις, ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ πιστεύσωσιν εἰς Αὐτὸν ὡς τὸν ἀληθῆ Μεσσίαν οἱ πολλοὶ ἰδίᾳ τῶν Ἰουδαίων [πρβλ. Ρωμ. Ι'], καὶ δὴ καὶ ἡ κατὰ τῶν ὀπαδῶν καὶ κηρύκων τῆς πίστεως Αὐτοῦ ἐχθρότης καὶ οἱ διωγμοί, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσωσι τὴν πίστιν καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν καὶ νὰ ψύξωσι τὸν πρὸς τὸ κήρυγμα ζῆλον αὐτῶν [ΙΕ' 27]. Προεξαγγέλλων ταῦτα ὁ Ἰησοῦς κατοχυροῦται τοὺς Ἀποστόλους κατὰ παντὸς τοιούτου ἐνδεχομένου, τῆς διὰ τῆς προεξαγγελίας ταύτης διατρανουμένης θείας Αὐτοῦ προγνώσεως μελλούσης νὰ ἐνισχύῃ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν καὶ τὴν ἀπ' Αὐτοῦ ἀρωγὴν πρὸς τελικὴν κατίσχυσιν· «Ἵνα ἀναλο-

γιζόμενοι, ὅτι πρὸ τοῦ γενέσθαι ταῦτα εἶπον ὑμῖν, προσδέχησθε λοιπὸν καὶ τὴν παρ' 'Εμοῦ παράκλησιν» Θεοφ. **Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν.** Τὰ ἀπὸ τοῦ 18ου στίχου κ. ἑ. τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου. Τῶν ἐξηγητῶν τινὲς ἀναφέρουσιν αὐτὸ (τὸ **ταῦτα**) εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ 1ου στίχου ΙΕ' κεφ. Ἄλλοι δὲ θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς προεξαναγγέλλον πως καὶ τὰ ἀμέσως κατωτέρω. «Τουτέστιν, ὅταν ἴδητε πολλοὺς ἀπειθοῦντας καὶ δεινὰ πάσχοντας ὑμᾶς». (Χρυσ. Θεοφ. ὁμοίως πως καὶ Ζιγ.). **Ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.** Ἵνα μὴ περιπέσητε εἰς ἀπιστίαν πρὸς Με, ἣν σημασίαν ἔχει ἡ καὶ ἐν ΣΤ' 61 μὲν παρὰ τῷ ἱερῷ Εὐαγγ., πυκνὰ δὲ παρὰ τοῖς Συνοπτικοῖς ἀπαντῶσα μεταφορικὴ αὕτη ἔκφρασις.

Στίχ. 2. Τὴν προχειροτέραν καὶ ἀμεσωτέραν τῶν αἰσθητῶν ἐκδηλώσεων τοῦ προεξαγγελλομένου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ μίσους καὶ διωγμοῦ κατὰ τῶν Ἀποστόλων θ' ἀπετέλει ὁ ἀποκλεισμὸς αὐτῶν ἀπὸ τῆς Συναγωγῆς, ἡ τὸ ὄνειδος καὶ τὴν κοινὴν καταφρόνησιν συνεπαγομένη ἀπομάκρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τῆς κοινῆς θρησκευτικῆς τῶν Ἰουδαίων κοινωνίας. Ἀλλὰ τὴν σπουδαιοτέραν ἔκφρασιν τοῦ μίσους τούτου, ὡς καὶ τοῦ μίσους καὶ τῆς δυσμενείας ὁλοκλήρου τοῦ ἀπιστοῦντος κόσμου, θ' ἀπετέλει ἡ μέχρις αἵματος καταδίωξις αὐτῶν καὶ δὴ οὕτως ὥστε οἱ δήμιοι αὐτῶν νὰ νομίζωσιν ὅτι ἐπιτελοῦσιν οὕτω θεάρεστον λατρευτικὴν πρᾶξιν! Π πρόχειρον παράδειγμα τῆς ὀλεθρίας ἐπιρροῆς τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ καὶ εἰς τοὺς εὐγενεστέρους χαρακτῆρας πρόκειται ἡ πρὸς τοὺς πιστοὺς πολιτεία τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν πρὸ τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς αὐτοῦ [Πρβλ. ΚΒ' 3 κ. ἑ. Πρβλ. καὶ τὰ γνωστὰ τοῖς πᾶσιν autodafè τῆς χριστιανικῆς(!) ἱ. ἐξετάσεως, τῆς autodafè δηλούσης ἔργον πίστεως actus fidei!) **Ἀποσυναγώγους.** Πρβλ. Θ' 22. ΙΒ' 42. **Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα.** Διὰ τοῦ **ἀλλὰ** [ὡσεὶ ἐπανορθωτικοῦ· πρβλ. Β' Κορ. Ζ' 11] εἰσάγονται ἀντιθετικῶς τὰ μείζονα δεινά, ἅτινα ἐπεφυλάσσοντο τοῖς Ἀποστόλοις. **Λατρείαν προσφέρειν.** Λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς σταθερᾶς χρήσεως τοῦ **προσφέρειν** ἐπὶ θυσιῶν (Ματθ. Ε' 23. Πράξ. Ζ' 42) εἰς τὴν διὰ τοῦ **λατρεία** ἐκφραζομένην γενικωτέραν ἔννοιαν λατρευτικῆς πράξεως ἐπισυνάπτεται καὶ ἡ μερικώτερον προσδιορίζουσα αὐτὴν ἔννοια τῆς θυσίας. Ἄλλαις λέξεσιν προλέγεται, ὅτι τὸ αἷμα τῶν Ἀποστόλων (τῶν πιστῶν καθόλου) θὰ προσεφέρετο ὡς αἱμακτὴ θυσία ἀρεστὴ τῷ Θεῷ! «Πᾶς ὁ φονεύων ὑμᾶς θεάρεστον ἔργον νομίσει καὶ εὐσεβὲς διαπράξασθαι» (Θεοφ. ὁμ. Χρυσ. καὶ Ζιγ.).

Στίχ. 3. Ὁ λόγος, δι' ὃν οἱ διῶκται τῶν Ἀποστόλων (τῶν πιστῶν) θὰ προσεφέροντο αὐτοῖς κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ προδιαγραφέντα τρόπον. Ὁ λόγος οὗτος εἶνε, ὅτι οὗτοι ἠγνόησαν, παρασχεθείσης τῆς καταλλήλου εὐκαιρίας δὲν ἐπωφελήθησαν αὐτῆς, ὅπως γνωρίσωσι τὸν Πατέρα

καὶ τὸν Υἱόν, τὸν Ἰησοῦν, ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἄρνησις, ὅπως ἀποδεχθῶσι τὴν θείαν ἀποστολὴν τοῦ Ἰησοῦ (πρβλ. ΙΕ′ 21. 24) καὶ ἀναγνωρίσωσιν ἐν Αὐτῷ τὰς πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων βουλὰς τοῦ Οὐρανίου Πατρός, τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται: «Ἀρκεῖ ὑμῖν εἰς παράκλησιν τὸ δι' ἐμὲ καὶ τὸν Πατέρα ταῦτα πάσχειν». Πρβλ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. ἐπισυνάπτοντα «οὐκ ἔγνωσαν δὲ τὸν Πατέρα, οὐδὲ ἐμὲ ἑκόντες, ὡς ἐθελοκακοῦντες».

Στίχ. 4. Διακόπτων τὸν περαιτέρω λόγον περὶ τῶν ἀναμενόντων τοὺς Ἀποστόλους δεινῶν καὶ τῆς αἰτίας αὐτῶν, ὁ Ἰησοῦς ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀποστόλων ἐπὶ τῆς σημασίας, ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὴν γενομένην αὐτοῖς προεξαγγελίαν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τότε μόνον, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς μετ' αὐτῶν συνδιατριβῆς Αὐτοῦ, ἐποιήσατο λόγον περὶ αὐτῶν. Ἡ προεξαγγελία αὐτῶν ὑπ' Ἐκείνου (**ἐγὼ** μετ' ἐμφάσεως προκατοχυροῦσα τοὺς Ἀποστόλους) κατὰ πάσης αἰφνιδίας καταπλήξεως θὰ ἐπερρώννυε τὴν εἰς τὴν θεότητα Αὐτοῦ πίστιν προϊδόντος καὶ προειπόντος τὰ πάντα. «Διὰ τοῦτο οὖν προεῖπον, ἵνα μὴ ἀπροσδόκητα προσπεσόντα ὑμᾶς διαταράξῃ· καὶ δι' ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι οὐ προῄδειν ἐσόμενα ταῦτα». Χρυσ. πρβλ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. Ἡ δὲ αἰτία, δι' ἣν ἐνόμισε καλὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅπως μικρὸν μόνον πρὸ τοῦ ἀπ' αὐτῶν χωρισμοῦ ἀνακοινώσηται τοῖς Ἀποστόλοις τὰ κατὰ τὴν ἀναμένουσαν αὐτοὺς τύχην ἦτο, ὅτι οὐδεμία ἀνάγκη πρὸς τοῦτο ὑπῆρχε, διότι κατὰ πάντα τὸν χρόνον τοῦτον διέτριβε παρὰ τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ Αὐτὸς Ἐκεῖνος, ἐπισύρων εἰς Ἑαυτὸν τὴν μῆνιν τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, ἕτοιμος δέ, ὅπως ἐν ἐνδεχομένῃ τυχὸν περιπτώσει ἀναλάβῃ αὐτοπροσώπως τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἀποστόλων. «Ταῦτα φησὶ τὰ οὕτω λυπηρὰ **ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν,** οὐχ ὡς ἀγνοῶν, **ἀλλ' ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην,** καὶ ἱκανὸν προσφύγιον ἐμὲ εἴχετε καὶ ἅπας ὁ πόλεμος ἐπ' ἐμὲ ἀνερριπίζετο, αὐτοὶ δὲ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ ἦτε. Οὔκουν ἔδει τοιούτων λόγων τότε προπαρασκευαζόντων δηλ. καὶ προασφαλιζομένων ὑμᾶς». Θεοφ. πρβλ. Χρυσ. καὶ Ζιγ. **Ταῦτα ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον.** Ἐν σχέσει πρὸς τὰς προτέρας παρὰ τοῖς Συνοπτικοῖς (Ματθ. Ε′ 10. Ι′ 16 κ. ἑ. Μρκ. Η′ 34 κ. ἑ. Λουκ. ΙΒ′ 50 κ. ἑ.) ἀπαντώσας προρρήσεις τοῦ Ἰησοῦ περὶ μίσους κατὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ περὶ διωγμῶν κατ' αὐτῶν, ὁ ἱ. Χρυσ. παρατηρεῖ· «Ἆρα οὖν οὐχὶ τοὺς δώδεκα καλέσας ἔλεγεν· **ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε καὶ μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ἐν ταῖς Συναγωγαῖς;** Πῶς οὖν φησιν, ὅτι **ἀπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον;** Ὅτι μάστιγας καὶ ἀπαγωγὰς προανεφώνησεν, οὐ μὴν ὅτι οὕτω δόξει ὁ θάνατος αὐτῶν εἶναι περισπούδαστος, ὡς καὶ λατρείαν τὸ πρᾶγμα νομίζεσθαι. Τοῦτο γὰρ πάντων μᾶλλον ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς καταπλῆξαι, εἴγε

ἔμελλον ὡς ἀσεβεῖς καὶ λυμεῶνες κριθήσεσθαι. Πρὸς τούτοις δὲ κἀκεῖνο ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἃ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἔμελλον πάσχειν εἶπεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ προσέθηκε μετὰ πλείονος τῆς ὑπερβολῆς, καὶ ὅτι ἐπὶ θύραις ἐστιν ἐδίδαξε». Χρυσ. Ἀνάλογα Θεοφ. καὶ Ζιγ. Τῇ γνώμῃ τοῦ ἱ. Χρυσ. περὶ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ἕπονται καὶ τῶν νεωτέρων τινές, παρ' οἷς δ' ὅμως ἐπικρατέστερον νομίζεται, ὅτι διὰ τοῦ **ἐξ ἀρχῆς** τῶν ἐνταῦθα παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγ λόγων τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀποκλείονται αἱ γενικωτέρου χαρακτῆρος προρρήσεις, οἷαι αἱ Ματθ. Ε' 11. Ι' 16 κλπ., ὅτι δ' ὅμως τὰ παρὰ Ματθ. Ι' 17—31 δέον ν' ἀνενεχθῶσιν εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 5-6. Ἡ ἰδέα τοῦ ἐπικειμένου ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ Διδασκάλου καί προστάτου καὶ τὰ ζωηρῶς πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν Ἀποστόλων διαζωγραφηθέντα δεινά, τὰ μέλλοντα νὰ ἐπακολουθήσωσι τῷ ἀποχωρισμῷ τούτῳ, ἀπασχολοῦσιν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὥστε ἄναυδοι νὰ παρακολουθῶσιν οὗτοι τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν λυπηρῶν ἑαυτῶν συναισθημάτων, χωρὶς νὰ θέλωσι ν' ἀπίδωσι πέραν τοῦ στενοῦ τούτου κύκλου, μηδὲ νὰ ἐξετάσωσι τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλης σπουδαιοτάτης καὶ ὠφελιμωτάτης ἀπόψεως. Ἀλλ' εἰς τὴν ἄποψιν ταύτην ἔδει ἀναγκαίως νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ Ἀπόστολοι, ὅθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς παρίσταται μεμφόμενός πως αὐτῶν, ὅτι κατεπόθησαν ὑπὸ τῆς λύπης καὶ ἀπέλιπεν αὐτοὺς τὸ τόσῳ σπουδαῖον (ἐν)διαφέρον, ὡς πρὸς τὸ ποῦ θὰ μετέβαινεν ἀποχωριζόμενος αὐτῶν ὁ Διδάσκαλος. Ἄλλαις λέξεσιν ἡ λύπη τοῦ ἀποχωρισμοῦ καθ' αὑτόν, ἡ λύπη τῆς προσωπικῆς ἀπουσίας τοῦ Ἰησοῦ ἐκ μέσου αὐτῶν μετὰ τῶν ἐπακολουθούντων δεινῶν, ἐδέσποσε τοῦ πνεύματος αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ μεριμνῶσι περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ χαρακτῆρος τῆς σημασίας καὶ τῶν σωτηρίων ἐπακολουθημάτων αὐτοῦ. Ἐν τοιαύτῃ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐννοίᾳ ἑρμηνεύουσι τὸ χωρίον οἱ πλείους τῶν νεωτέρων Ἑρμηνευτῶν, ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν λέξιν **ποῦ,** ἧς καὶ εὐρύνουσι τὴν σημασίαν οὕτως, ὥστε νὰ αἴρηται ἡ ἀντίφασις πρὸς τὴν γενομένην ἤδη κατὰ τὰ ἀνωτέρω (ΙΓ' 26) σχετικὴν ἐρώτησιν τοῦ Πέτρου, περιοριζομένην κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην εἰς διαπόρησιν ἀφορῶσαν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Ἰησοῦ καθ' αὑτὸν ὡς καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Θωμᾶ (ΙΔ' 5). Ἄλλοι δ' ὅμως τῶν νεωτέρων Ἐξηγητῶν ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι μετὰ τοὺς τέως σαφεῖς λόγους τοῦ Ἰησοῦ οὐδεὶς κατελείπετο χῶρος ἀμφιβολίας διὰ τοὺς Ἀποστόλους, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἀνάγκη σχετικῆς ἐρωτήσεως, ὅτι δ' ἄρα παρέλκει πᾶσα μομφὴ διὰ τοῦτο ἐκ μέρους τοῦ Ἰησοῦ, τοὺς λόγους Αὐτοῦ **οὐδεὶς ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπά-**

γεις δέχονται σημαίνοντας, ὅτι εἶχον πάντα λόγον οἱ Ἀπόστολοι νὰ μὴ ποιῶνται τῷ Ἰησῷ παρομοίαν ἐρώτησιν, ἅτε καλῶς ἤδη περὶ τοῦ πράγματος πεπληροφορημένοι, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὰ ΙΔ΄ 28, δὲν ὤφειλον νὰ διατελῶσιν οὗτοι ὑπὸ τὸ ἀπόλυτον τῆς λύπης κράτος. Ὁ ἱ. Χρυσ. ἐν σχέσει πρὸς τὸ προκείμενον χωρίον σημειοῦται. «Ἐπεὶ οὖν καὶ τοὺς μαθητὰς (τοὺς Ἀποστόλους δηλ.) οὐδέπω τελείους ὄντας αὕτη (ἡ λύπη δηλ.) κατεπάλαισεν, ὅρα πῶς αὐτοὺς διορθοῦται διὰ τῆς ἐπιπλήξεως. Οἱ γὰρ μυρία πρὸ τούτου Αὐτὸν ἐρωτῶντες (καὶ γὰρ ὁ Πέτρος ἔλεγε· **ποῦ ὑπάγεις ;** καὶ ὁ Θωμᾶς δὲ **οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις** καὶ **πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι ;** καὶ ὁ Φίλιππος **δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα),** οὗτοι οὖν ἀκούσαντες, ὅτι **ἀποσυναγώγους ποιήσουσι** καὶ **ὅτι ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς** κλπ., οὕτω κατέπεσον, ὡς ἀφασίᾳ κατασχεθῆναι λοιπὸν καὶ μηδὲν Αὐτῷ διαλέγεσθαι». Ὁμοίως ἐπιτόμως ὁ Θεοφ. Εὔδηλον ὅτι κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ τόνος πίπτει εἰς τὸ **οὐδεὶς ἐρωτᾷ με·** ἄλλαις λέξεσιν παρίσταται ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχων τοὺς Ἀποστόλους διὰ τὴν νάρκην καὶ τὴν ἀποθάρρυνσιν, εἰς ἣν πρὸ τοῦ ἀπειλητικοῦ μέλλοντος περιέστησαν, ὥστε νὰ παύσωνται οἱανδήποτε ἀποτείνοντες πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐρώτησιν, ὃν τρόπον μικρὸν πρότερον ἔπραττον. Ὁ Ζιγ. γράφων: «Καὶ οὕτως ἰδὼν αὐτοὺς οὕτως ὑπὸ τῆς ἀθυμίας καταπαλαισθέντας, ὡς ἀφώνους γενέσθαι καὶ μὴ δύνασθαι αὐτῷ προσλαλεῖν, ὀνειδίζει» ἐπιφέρει· «καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἐπηρώτησεν αὐτόν, εἰπὼν Κύριε ποῦ ὑπάγεις ; Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ὁ Πέτρος εἰπὼν **ποῦ ὑπάγεις** περὶ τοῦ τόπου ἠρώτησεν· ἐνταῦθα δὲ τὸ **ποῦ ὑπάγεις** τὸ τί ποιεῖς ὑποφαίνει. Εἰώθασι γὰρ οἱ δεινοπαθοῦντες οὕτως ἐπιφωνεῖν τῷ πρὸς θάνατον ὁρμῶντι. Ἔδει οὖν καὶ τοὺς μαθητὰς ἐπιλέγειν, τί ποιεῖς ἀπολιμπάνων ἡμᾶς ; Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρως εἰπεῖν, ὅτι ἐπειδὴ τότε τοῦ Πέτρου ἐρωτήσαντος οὐκ ἀπεκρίνατο ποῦ ὑπάγει, ἐχρῆν αὐτοὺς ἐρωτῆσαι». Ἡ δευτέρα γνώμη, ἀλλ' ὑπὸ τὸ πνεῦμα, ὅτι παρεμπεσόντων ἱκανῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Πέτρου γενομένης ἐρωτήσεως, ἔδει αὕτη νὰ ἐπαναληφθῇ, ὅτι ἔδει ἄλλαις λέξεσι νὰ ἐπιμείνωσιν ἐρωτῶντες οἱ Ἀπόστολοι, ἀντιπροσωπεύεται καὶ ὑπὸ νεωτέρων ἐξηγητῶν.

Στίχ. 7. Ἐλέγξας τοὺς Ἀποστόλους (στίχ. 5-6) διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν λύπην καὶ τὸν φόβον, ἅτινα κατασχόντα τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἀχλύος δίκην ἐκάλυψαν τοὺς νοεροὺς αὐτῶν ὀφθαλμούς, ὥστε ν' ἀδυνατῶσι νὰ ἀπίδωσι πρὸς τὸ γεγονὸς τοῦ ἀποχωρισμοῦ βαθύτερον καὶ σοβαρότερον; μετὰ τοῦ προσιδιάζοντος Αὐτῷ κύρους τῆς Αὐτοαληθείας διανοίγει νῦν ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς ἀπομακρύνσεως Αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν. Αὕτη μόνη θὰ συνεπήγετο τὴν προαναγγελθεῖσαν αὐτοῖς ἀποστολὴν τοῦ Παρακλήτου, περὶ οὗ

ἤδη ἐλάλησε μικρὸν πρότερον (ΙΔ' 16. 17. 26. ΙΕ' 26) ὁ Ἰησοῦς, χαρακτηρίσας Αὐτὸν καὶ τὸ ἔργον Αὐτοῦ. **Ἀλλ' ἐγώ.** Ἀντιτίθεται ἡ ἄποψις τοῦ Ἰησοῦ, μόνη ἀληθὴς καὶ πραγματική, πρὸς τὴν στενὴν καὶ ἐπιπολαίαν ἄποψιν τῶν Ἀποστόλων. Ὁ Θεοφ. ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρὸν χωρίον πρὸς ἄλλοις σημειοῦται· «Ἐὰν ἐγὼ μὴ ἀποθάνω ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ ἀπέλθω πρὸς τὸν Πατέρα, θυσίαν καὶ ἱλασμὸν Ἑαυτὸν δοὺς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου ὁ **Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται.** Πῶς γὰρ ἂν ἐπέλθῃ, ἐὰν μὴ ἡ ἔχθρα λυθῇ, τῆς ἁμαρτίας θανατωθείσης, ἐὰν μὴ καταλλαγῇ ὁ Πατὴρ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ;»

Στίχ. 8-11. Ἡ μεγάλη χρησιμότης τῆς παρουσίας τοῦ Παρακλήτου. Οὗτος ἐπὶ τῇ ἀνόδῳ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καταπεμπόμενος ὑπ' Αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Ἀποστόλων ἐνιδρυόμενος (ΙΔ' 16. 17) καὶ τούτους ὡς ὄργανα τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐνεργείας Αὐτοῦ μεταχειριζόμενος (πρβλ. Πράξ. Β') θ' ἀνελάμβανεν ἔργον ἐλέγχου, ἔργον δηλ. διαπιστώσεως ἀληθειῶν καὶ διατρανώσεως πρὸ τῶν ἀνθρώπων, μενόντων οὕτως ἀνυπολογήτων, ἀληθειῶν, σχέσιν ἐχουσῶν πρὸς τὴν **ἁμαρτίαν,** τὴν **δικαιοσύνην** καὶ τὴν **κρίσιν.** Ἀλλ' ἡ γενικώτερον φέρουσα ἐνέργεια αὕτη τοῦ Παρακλήτου ἐν τῷ κόσμῳ θὰ συνεκεντροῦτο ὡς ἑπόμενον ἦτο πρώτιστα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ ὅπου ἀκριβῶς ὁ διαγραφόμενος ἔλεγχος Αὐτοῦ κατὰ πάντα νόμιμον καὶ δίκαιον λόγον νὰ διεξαχθῇ ἠδύνατο καὶ ὤφειλεν. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς ἀνάληψις διὰ τὸν ἐν τοῖς Ἀποστόλοις λαλοῦντα πρὸ τοῦ κόσμου Παράκλητον θὰ ἦσαν ἀναντίλεκτα μαρτύρια τῆς ἀληθείας πασῶν τῶν ὑπὲρ Ἑαυτοῦ ἀξιώσεων τοῦ Ἰησοῦ, καὶ δὴ τῆς θείας Αὐτοῦ ἀρχῆς καὶ τοῦ ἀναμαρτήτου (δικαίου) χαρακτῆρος Αὐτοῦ. Εἰς τὴν φράσιν **περὶ δικαιοσύνης, ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου ὑπάγω,** πρὸς τῇ ἐννοίᾳ τῆς διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως ἀποδεικνυομένης δικαιοσύνης (πλήρους δηλ. συμμορφώσεως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ) τοῦ Ἰησοῦ, Ἐξηγηταί τινες ἐμβλέπουσι καὶ τὴν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἀποδειχθείσης ἔργου διὰ τῆς αὐτῆς ταύτης ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως, ἐπιβραβευσάσης οὕτω τὴν δικαιοσύνην τοῦ Ἰησοῦ. Τῆς ἀληθείας ταύτης ἀπορρεούσης ἀναμφισβητήτως ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως **(οὐκέτι θεωρεῖτέ με)** τοῦ Ἰησοῦ, κατάδηλον οὕτω ἅμα θὰ καθίστατο, ὅτι ἡ εἰς τὸν Ἰησοῦν ἀπιστία ἦτο ἁμάρτημα, ὅτι ἀντέκειτο πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ διετράνου συγχρόνως καὶ τὴν ἀδικοπραγίαν τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου, τοῦ Διαβόλου, θανατώσαντος τὸν ὅλως ἀθῷον καὶ ἀναίτιον (διὸ καὶ πρὸς τῷ θείῳ Αὐτοῦ χαρακτῆρι ἀξιωθέντα τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως), ἀποβαλόντος δ' οὕτω τὴν τέως ἐπὶ τοῦ κόσμου δεσποτείαν αὐτοῦ

(πρβλ. ΙΒ΄ 31). Τῶν ἀληθειῶν τούτων ἀδιαφιλονεικήτως καὶ πασιφανῶς πρὸ τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐν τοῖς Ἀποστόλοις ἐνεργείας τοῦ Παρακλήτου προβαλλομένων, κατάδηλος ἡ ἐντεῦθεν ὠφέλεια διὰ τοὺς καὶ μικρὸν ἐπαισθανομένους καὶ μὴ τέλεον τὰς ὄψεις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας πωρωθέντας. Ἐξηγηταί τινες ἐν τῇ ἀναφορᾷ εἰς τὴν περὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ δικαιοσύνης ἐλεγκτικὴν ἐνέργειαν τοῦ Παρακλήτου ἐμβλέπουσιν ἰδέας συναφεῖς πρὸς τὴν περὶ τῆς ἁμαρτωλοῦ καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐν Χριστῷ δικαιώσεως διδασκαλίαν. Κατὰ ταύτας ἡ διὰ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ πιστουμένη ἁγιότης Αὐτοῦ, ἡ καθ' ὅλον τὸν βίον Αὐτοῦ διαλάμψασα, θὰ διετράνου κατ' ἀντιπαράθεσιν τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων, χωρησάντων μέχρι τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ μίσει αὐτῶν. Ἡ αὐτὴ δ' αὕτη ἁγιότης καὶ δικαιοσύνη τοῦ Ἰησοῦ, ἡ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀναβιβάσασα, θὰ ἀπεδείκνυεν ἐπίσης, ὅτι μόνον διὰ τῆς μετ' Αὐτοῦ μυστικῆς διὰ τῆς πίστεως ἑνώσεως καὶ τῆς μεταλήψεως τῆς ἁγιαζούσης ζωῆς Αὐτοῦ εἶνε δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις δικαιοσύνης καὶ παρὰ τῶν ἀνθρώπων πάντων. Ὁ ἱ. Χρυσ. ἑρμηνεύων τοὺς παρόντας στίχους σημειοῦται· «Ἐκεῖνος ἐλθὼν ἐλέγξει τὸν κόσμον... Νῦν μὲν γὰρ δύνανται λέγειν, ὅτι ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· ὅταν δὲ ἴδωσι θάνατον λυόμενον, κακίαν ἐκβαλλομένην... τί ἐροῦσιν;... Τὸ **δὲ ἐλέγξει περὶ ἁμαρτίας.** Τοῦτ' ἔστι πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῶν ἐκκόψει καὶ δείξει πεπλημμεληκότας ἀσύγγνωστα. **Καὶ περὶ δικαιοσύνης** τ. ἔ., ὅτι ἄληπτον παρεσχόμην βίον. Καὶ τοῦτο τεκμήριον τὸ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι... τὸ παρὰ Θεῷ εἶναι διὰ παντὸς (**τὸ γάρ οὐκέτι θεωρεῖτέ με** τοῦτ' ἔστι δηλοῦντος) οὐχ ἁμαρτωλοῦ. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι **ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.** Πάλιν ἐνταῦθα τὸν περὶ δικαιοσύνης ἀνακινεῖ λόγον, ὅτι κατεπάλαισε τὸν ἀντίδικον. Οὐκ ἂν δὲ ἁμαρτωλὸς ὢν κατεπάλαισεν. Οὐκ ἴσχυσέ με κατασχεῖν... Οὐκ ἂν αὐτὸν εἶχον, εἴγε ἁμαρτίᾳ ὑπεύθυνος ἤμην· νυνὶ δὲ κατακέκριται καὶ ἐκβέβληται». Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. ἀνακεφαλαιούμενος ὧδε· «Ἐλθὼν φησὶν ὁ Παράκλητος ἐλέγξει τοὺς πονηροὺς ἐπὶ ἁμαρτίᾳ μέν, ὅτι ἁμαρτάνουσι μὴ πιστεύοντες ἔτι· ἐπὶ δικαιοσύνῃ δέ, ὅτι δίκαιος ἐγὼ καὶ οὐχ ἁμαρτωλός, ὡς αὐτοὶ λέγουσι· ἐπὶ κρίσει δὲ ἤτοι κατακρίσει, ὅτι κατακέκριται ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων ὡς ἐχθρὸς καὶ οὐ φίλος μου». Ἀλλὰ σημειωτέον κατὰ τὰ ἄνω ῥηθέντα, ὅτι ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐλεγκτικὴ τοῦ Παρακλήτου ἐνέργεια δὲν θὰ φέρῃ μόνον τὸν χαρακτῆρα ἐπιστομίσεως καὶ κατακρίσεως τῶν ἔτι ἀπιστούντων, ἀλλὰ καὶ φαεινοτέρας ἀποδείξεως καὶ διατρανώσεως τῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ ἀναφερομένων ἀληθειῶν, ὅπως οὕτω διευκολυνθῇ ἡ εἰς τὴν εἰς

Αὐτὸν πίστιν ἄγουσα εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν ἔτι ἀπιστούντων, ἀλλ' οὔπω πωρωθέντων.

Στίχ. 12. Ἡ μεγάλη χρησιμότης (στίχ. 7) τῆς παρουσίας τοῦ Παρακλήτου, δυνατὴ μόνον μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἰησοῦ καθίσταται δήλη καὶ ἐκ τῆς ἐπενεργείας Αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀποστόλους αὐτοὺς ἀμέσως. Οἱ Ἀπόστολοι παρὰ πάντα τὸν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν καταρτισμὸν αὐτῶν, διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου τῆς ἐν μέσῳ αὐτῶν παρουσίας Αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν δυνάμεων (διὰ τὰς βαθέως ἐρριζωμένας καὶ παρ' αὐτοῖς Ἰουδαϊκὰς προκαταλήψεις), ἠδυνάτουν νὰ περιλάβωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καθ' ὅλον τὸ πλάτος καὶ βάθος αὐτῆς, διότι ὁ Ἰησοῦς παιδαγωγικώτατα μέχρι τελευταίας στιγμῆς ἀπέσχε τῆς πλήρους διαπτύξεως αὐτῆς πρὸς αὐτούς. Τὸ ἔργον Αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦτο θὰ συνεπλήρου καὶ ἐτελείου ὁ Παράκλητος, ἐπακολουθῶν τῇ ἀναστάσει καὶ τῇ ἀναλήψει τοῦ Ἰησοῦ, μέγα συμβαλλομένη εἰς τὴν προσήκουσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἐκτίμησιν τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ. **Πολλά.** Τίνα ταῦτα καὶ εἰς τί μερικώτερον ἀναφέρονται δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ. Ὀρθότερον παρίσταται, ὅτι ἀφορῶσι καθόλου εἰς τὴν βαθυτέραν καὶ τελειοτέραν προσοικείωσιν τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ δὴ τῶν εἰς τὸ πρόσωπον ἰδίᾳ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἀναφερομένων. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀναφέρονται ἡ ἐξιλαστικὴ δύναμις τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ κλῆσις τῶν ἐθνῶν, ἡ ἵδρυσις τῆς ἐκκλησίας κλπ., ἅτινα ὑποδεικνύουσιν ἐπὶ μέρους ὁ μὲν ἢ ὁ δὲ τῶν νεωτέρων Ἐξηγητῶν. Συναφῶς, καίτοι ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὴν ἀνάλογον ἔκφρασιν τοῦ κατωτέρου στίχου **ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν,** ὁ ἱ. Χρυσ. σημειοῦται· «Διὰ τὸ μηδέπω αὐτοὺς τὴν ἀνάστασιν εἰδέναι σαφῶς καὶ ἀτελεστέρους εἶναι.... οὐδὲν μέγα ἐφθέγγετο συνεχῶς, οὔτε τοῦ Νόμου σαφῶς ἀπέστησεν». Ὁ δὲ Θεοφ. «Τοῦ Παρακλήτου ἐλθόντος, ἥ τε τοῦ Υἱοῦ ἡ ἀξία διετρανώθη, καὶ ἡ ἀληθὴς πάντων γνῶσις ἐξεφάνη, καὶ τῶν τύπων τῶν νομικῶν ἀρθέντων ἐκ μέσου, εἰς τὴν ἀληθινὴν καὶ ἐν πνεύματι λατρείαν ὡδηγήθημεν».

Στίχ. 13. Συμφώνως πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Παρακλήτου—ὄντα, ὅπως ὁδηγήσῃ τοὺς Ἀποστόλους εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν (πρβλ. ΙΔ΄ 26. ΙΕ΄ 26), ὅπερ κατ' οὐσίαν ταὐτὸ πρὸς τὸ **πολλά,** ἅτινα ἐπαφῆκεν Αὐτῷ νὰ διδάξῃ ὁ Ἰησοῦς (στίχ. 12)—χαρακτηρίζει Αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς αὖθις (ΙΔ΄ 17. ΙΕ΄ 26) ὡς **Πνεῦμα ἀληθείας.** Ὅπως δὲ διαπιστώσῃ ἀπολύτως τὴν γνησιότητα τῶν ὑπ' Αὐτοῦ διδαχθησομένων ἀληθειῶν κρίνει ἀναγκαῖον νὰ προσθέσῃ, ὅτι δὲν θὰ διδάξῃ **ἀφ' ἑαυτοῦ,** ἄλλαις λέξεσιν ἀπολύτως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Πα-

τρός, ἀλλ' ἐν πλήρει πρὸς Αὐτὸν ἁρμονίᾳ καὶ συμφωνίᾳ,[1]) ἣν παρέστησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων περὶ Αὐτοῦ, **ὅτι ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει**, διὰ τοῦ ἀοριστολογικοῦ τύπου **(ὅσα ἂν)** τῆς ἐκφράσεως δηλῶν ἅμα πιθανῶς καὶ τὸ ἀνεπιφύλακτον τῆς τοῦ Πνεύματος (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ) διδασκαλίας. Κρίνει δ' ἐπὶ τούτοις καλὸν ὁ Ἰησοῦς νὰ δηλώσῃ, ὅτι διδάγματά τινα τοῦ Πνεύματος πρὸς τοὺς Ἀποστόλους θ' ἀφορῶσι καὶ εἰς τὸ μέλλον, θ' ἀνήκωσι δηλ. εἰς τὴν σφαῖραν τῶν προρρήσεων καὶ προφητειῶν **(τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ)**, εἰς ἃς τῶν νεωτέρων τινὲς ὑπάγουσι τὰς τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. **Ὁδηγήσει.** Ἡ χειραγωγία τοῦ Πνεύματος, ἅτε παραμόνιμος καὶ διαρκὴς (ΙΔ' 16), καὶ ἅμα ἐσωτερικὴ (ΙΔ' 17), εἶνε σφόδρα ἀσφαλὴς καὶ ἀποτελεσματική, οὐχ ἄνευ τῆς προθυμίας καὶ συμπράξεως καὶ τοῦ ποδηγετημένου, ὡς ἑπόμενον συντελουμένη. **Εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.** Εἰς ὅλον τὸ περιεχόμενον τῆς ἀληθείας, τῆς εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ὡς εἰκός, κατ' ἐξοχὴν ἀναφερομένης. **Εἰς τὸ εἰδέναι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.** «Τῶν θείων δογμάτων, τὴν προσήκουσαν δηλ. γνωρισθῆναι ὑμῖν» Ζιγ. **Οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ.** Πρβλ. ὁμοίαν ἔκφρασιν ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν Χριστὸν Ζ' 17. ΙΔ' 10. **Ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει.** Πρβλ. ἐν ἀναφορᾷ αὖθις εἰς τὸν Χριστὸν Γ' 32. Η' 26. ΙΒ' 49. Ὡς πρὸς τὸ νοητέον ἐνταῦθα θεῖον πρόσωπον, παρ' οὗ παρίσταται ἀκοῦον τὸ Πνεῦμα, οἱ νεώτεροι νοοῦσι συνήθως ὑπ' Αὐτὸ τὸν Θεὸν Πατέρα, ὁ δὲ ἱ. Χρυσ. καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Θεοφ. καὶ ὁ Ζιγ. τὸν Χριστόν. **Οὐδεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει**, οὐδὲν ἐναντίον, οὐδὲν ἴδιον παρὰ τὰ ἐμά φησιν».

(Ἕπεται συνέχεια)

---

[1]) «Τὴν ἀπηκριβωμένην πρὸς τὸν Θεὸν γνῶσιν δηλοῖ, ὅτι ἀδύνατον ἄλλο τι φθέγξασθαι Αὐτόν». (Χρυσ.). «Ὅτι γὰρ οὐ διδασκαλίας τὸ Πνεῦμα δεῖται ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος οὕτω καὶ τὰ ***τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰμὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ***». (Α' Κορ. Β' 11). Χρυσ. Ὁμοίως Θεοφ.

ΚΑΝΟΝΙΟΝ (ΗΤΟΙ ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΠΙΝΑΞ)

ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

καθορίζον τὸν ψαλλόμενον ἦχον, τὸ ἀναγινωσκόμενον Ἑωθινὸν Εὐαγγέλιον, τὴν ἀναγινωσκομένην Ἀποστολικὴν περικοπὴν καὶ τὴν Εὐαγγελικὴν τοιαύτην κατὰ μίαν ἑκάστην τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

ΗΜΕΡ.	ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
			Ἰανουάριος	
6	—	—	Τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων	Τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφαν.
13	βαρὺς	Ιον	Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα	Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα
20	πλ. δ'	ΙΑον	Τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου	Κυρ. ΙΒ' Λουκᾶ
27	α'	Λον	Τοῦ Ἁγ. Ἰ. τοῦ Χρυσοστ.	Κυρ. ΙΔ' Λουκᾶ
			Φεβρουάριος	
3	β'	Βον	Κυρ. ΚΣΤ' ἧς Περιόδου	Κυρ. ΙΣΤ' Ματθαίου
10	γ'	Γον	Τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους	Κυρ. ΙΕ' Λουκᾶ
17	δ'	Δον	Κυρ. ΙΖ' βας Περιόδου	Κυρ. ΙΖ' Ματθαίου
24	πλ. α'	Εον	Τοῦ Προδρόμου	Κυρ. ΙΣΤ' Λουκᾶ
			Μάρτιος	
3	πλ. β'	ΣΤον	Κυρ. ΛΔ' ῃς Περιόδου	Κυρ. ΙΖ' Λουκᾶ
10	βαρὺς	Ζον	Κυρ. τῆς Ἀπόκρεω	Κυρ. τῆς Ἀπόκρεω
17	πλ. δ'	Ηον	Κυρ. τῆς Τυροφάγου	Κυρ. τῆς Τυροφάγου
24	α'	Θον	Κυρ. Αης Νηστειῶν	Κυρ. Αης Νηστειῶν
31	β'	Ιον	Κυρ. Βας Νηστειῶν	Κυρ. Βας Νηστειῶν
			Ἀπρίλιος	
7	γ'	ΙΑον	Κυρ. Γης Νηστειῶν	Κυρ. Γης Νηστειῶν
14	δ'	Αον	Κυρ. Δης Νηστειῶν	Κυρ. Δης Νηστειῶν
21	πλ. α'	Βον	Κυρ. Ε ης Νηστειῶν	Κυρ. Εης Νηστειῶν
28	—	—	Κυρ. τῶν Βαΐων	Κυρ. τῶν Βαΐων
			Μάϊος	
5	—	Βον	Κυρ. Ἁγ. Πάσχα	Κυρ. Ἁγ. Πάσχα
12	α'	Αον	Κυρ. Ἀντίπασχα	Κυρ. τοῦ Ἀντίπασχα
19	β'	Δον	Κυρ. Μυροφόρων	Κυρ. τῶν Μυροφόρων
26	γ'	Εον	Κυρ. Παραλύτου	Κυρ. Παραλύτου
29	—	—	Μεσοπεντηκοστῆς	Μεσοπεντηκοστῆς

ΗΜΕΡ.	ΗΧΟΣ	ΕΩΘΙΝΟΝ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
			Ἰούνιος	
2	δ'	Ζον	Κυρ. Σαμαρείτιδος	Κυρ. τῆς Σαμαρείτιδος
9	πλ. α'	Ηον	Κυρ. Τυφλοῦ	Κυρ. Τυφλοῦ
13	—	Γον	Τῆς Ἀναλήψεως	Τῆς Ἀναλήψεως
16	πλ. β'	Ιον	Κυρ. Ἁγίων Πατέρων	Κυρ. τῶν Ἁγ. Πατέρων
23	—	Θον	Πεντηκοστῆς	Τῆς Πεντηκοστῆς
24	—	—	Δευτέρα τῆς Πεντηκοστῆς	Δευτέρα τῆς Πεντηκοστ.
29	—	—	Τῶν Ἀπ. Πέτρ. καὶ Παύλ.	Τῶν Ἀπ. Πέτρ. καὶ Παύλ.
30	πλ. δ'	Αον	Τῶν 12 Ἀποστόλων	Τῶν Ἁγίων Πάντων
			Ἰούλιος	
7	α'	Βον	Τῆς Ἁγίας Κυριακῆς	Κυρ. Β' Ματθαίου
14	β'	Γον	Τῶν Ἁγίων Πατέρων	Τῶν Ἁγίων Πατέρων
21	γ'	Δον	Κυρ. Δ' αης Περιόδου	Κυρ. Δ' Ματθαίου
28	δ'	Εον	Κυρ. Ε' αης Περιόδου	Κυρ. Ε' Ματθαίου
			Αὔγουστος	
4	πλ. α'	ΣΤον	Κυρ. ΣΤ' αης Περιόδου	Κυρ. ΣΤ' Ματθαίου
11	πλ. β'	Ζον	Κυρ. Ζ' αης Περιόδου	Κυρ. Ζ' Ματθαίου
18	βαρὺς	Ηον	Κυρ. Η' αης Περιόδου	Κυρ. Η' Ματθαίου
25	πλ. δ'	Θον	Κυρ. Θ' αης Περιόδου	Κυρ. Θ' Ματθαίου
			Σεπτέμβριος	
1	α'	Ιον	Τῆς Ἰνδίκτου	Τῆς Ἰνδίκτου
8	β'	ΟΡΘΡΟΥ	Κυρ. ΚΒ' γης Περιόδου πρὸ τῆς Ὑψώσεως	Κυρ. πρὸ τῆς Ὑψώσεως
15	γ'	Αον	Κυρ. ΚΑ' γης Περιόδου	Κυρ. μετὰ τὴν Ὕψωσιν
22	δ'	Βον	Κυρ. ΙΗ' γης Περιόδου	Κυρ. Α' Λουκᾶ
29	πλ. α'	Γον	Κυρ. ΙΘ' γης Περιόδου	Κυρ. Β' Λουκᾶ
			Ὀκτώβριος	
6	πλ. β'	Δον	Κυρ. Κ' γης Περιόδου	Κυρ. Γ' Λουκᾶ
13	βαρὺς	Εον	Κυρ. τῶν Πατέρων	Κυρ. Δ' Λουκᾶ
20	πλ. δ'	ΣΤον	Τῆς Ὁσίας ἢ (τοῦ Ὁσίου)	Κυρ. ΣΤ' Λουκᾶ
27	α'	Ζον	Κυρ. ΚΓ' γης Περιόδου	Κυρ. Ζ' Λουκᾶ
			Νοέμβριος	
3	β'	Ηον	Κυρ. ΚΔ' γης Περιόδου	Κυρ. Ε' Λουκᾶ
10	γ'	Θον	Κυρ. ΚΕ' γης Περιόδου	Κυρ. Η' Λουκᾶ
17	δ'	Ιον	Κυρ. ΚΣΤ' δης Περιόδου	Κυρ. Θ' Λουκᾶ
24	πλ. α'	ΙΑον	Κυρ. Λ' δης Περιόδου	Κυρ. ΙΓ' Λουκᾶ
			Δεκέμβριος	
1	πλ. β'	Αον	Κυρ. ΙΣΤ' βας Περιόδου	Κυρ. ΙΣΤ' Ματθαίου
8	βαρὺς	Βον	Κυρ. ΚΖ' δης Περιόδου	Κυρ. Ι' Λουκᾶ
15	πλ. δ'	Γον	Τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου	Κυρ. ΙΑ' Λουκᾶ
22	α'	Δον	Κυρ. πρὸ τῆς Χρ. Γεννήσ.	Κυρ. πρὸ τῆς Χρ. Γεννήσ.
29	β'	Εον	Κυρ. μετὰ τὴν Χρ. Γέννησ.	Κυρ. μετὰ τὴν Χρ. Γέννησ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. — Ἡ τυπικὴ διάταξις τῆς ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, συμπιπτούσης τῇ Δευτέρᾳ τῆς Β' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν, εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν περίπτωσιν Δ', τὴν ἀναγραφομένην ἐν τῷ Τυπικῷ.
2. — Ἡ τυπικὴ διάταξις τῆς ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, συμπιπτούσης τῇ Τρίτῃ τῆς ἑβδομάδος τῶν Βαΐων, εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἐν τῷ Τυπικῷ περίπτωσιν Η' τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους.
3. — Ἡ ἀκολουθία τῆς μνήμης τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου (2 Μαΐου), συμπιπτούσης τῇ Μ. Πέμπτῃ, μετατίθεται εἰς τὴν β' ἡμέραν τοῦ Πάσχα.
4. — Ἡ νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμέρας τέσσαρας, ἀρχομένη ἐξαιρετικῶς ἐφέτος τῇ 25ῃ Ἰουνίου, ἡμέρᾳ Τρίτῃ (τῇ ἐπιούσῃ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος) καὶ παρατεινομένη μέχρι τῆς 28ης Ἰουνίου, ἡμέρας Παρασκευῆς, συμπεριλαμβανομένης.
5. — Ἐξαιρετικῶς ἐφέτος ἡ ἀκολουθία τῆς ἀποδόσεως τῆς Πεντηκοστῆς ψάλλεται οὐχὶ τῷ Σαββάτῳ μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ἀλλὰ τῇ Παρασκευῇ, τῷ Σαββάτῳ ψαλλομένης τῆς ἀκολουθίας τῶν Πρωτοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Μηναίου.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ

ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

Ἰνδικτιῶνος ΙΒ'

Ἡλίου κύκλοι ΙΖ'

Σελήνης κύκλοι Η'

Σελήνης θεμέλιον Γ'

Κρεωφαγίας ἡμέραι ΟΣΤ'

Τὸ Τριῴδιον ἄρχεται τῇ 24ῃ Φεβρουαρίου.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω τῇ 10ῃ Μαρτίου.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου τῇ 17ῃ Μαρτίου.

Ἡ νηστεία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἄρχεται τῇ 18ῃ Μαρτίου.

Ἰσραηλιτῶν Πεσὰχ τῇ 23ῃ Ἀπριλίου.

Νομικὸν Φάσκα τῇ 28ῃ Ἀπριλίου.

Τὸ Πάσχα τῶν Λατίνων τῇ 31ῃ Μαρτίου.

Τὸ Ἅγιον καὶ Σωτηριῶδες Πάσχα τῇ 5ῃ Μαΐου.

Ἡ Πεντηκοστὴ τῇ 23ῃ Ἰουνίου.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 19 Δεκεμβρίου 1928.

Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας
τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριος Κύριος **Βασίλειος ὁ Γ΄**, τῇ 1ῃ λήξαντος μηνὸς ἦγε τὴν ἑορτὴν τοῦ Σεπτοῦ Αὐτοῦ ὀνόματος.

Ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τιμὴ καὶ ἀγάπη τῆς τε Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ ἱ. κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ πρὸς τὸ Σεπτὸν πρόσωπον τοῦ ἑορτάζοντος Πρωθιεράρχου ὑπῆρξεν ἀνταξία τῶν περικοσμουσῶν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα Πατριαρχικῶν ἀρετῶν, καὶ οἱονεὶ ἔκφρασις τοῦ γενικοῦ πόθου, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς διατηρῇ Βασίλειον τὸν Γ΄ ἐπὶ ἔτη ὅ,τι πλεῖστα ὑγιηρὰ καὶ ὄλβια ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν γενικὴν χαρὰν ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ τούτῳ γεγονότι συμμεριζομένη καὶ ἡ «Ὀρθοδοξία», ὑποβάλλει πρὸς τὴν Α. Θ. Π. εὐλαβῆ συγχαρητήρια.

*
* *

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

*Ἡ πρώτη τοῦ ἔτους καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς **Α. Θ. Παναγιότητος** ἐν τοῖς **Πατριαρχείοις**.*—Ἐν συρροῇ πολλοῦ ἐκκλησιάσματος ἐτελέσθη ἡ θ. λειτουργία ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ χοροστατούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ τῶν σεβ. συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἱερουργοῦντος δὲ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Γερμανοῦ. Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν ἐγένετο ἐπίσημος δεξίωσις ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν, καθ' ἣν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τῶν παρεπιδημούντων ἁγ. ἀρχιερέων ὁ σεβ. Μ/της Γέρων ἁγ. Νικαίας κ. Βενιαμίν, τοῦ σεβ. Γέροντος ἁγ. Κυζίκου κωλυθέντος νὰ προσέλθῃ, προσεφώνησεν ὡς ἑξῆς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα :

Παναγιώτατε,

Σὺν τῇ εὐσήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῆς διπλῆς ἑορτῆς τοῦ Νέου Ἔτους καὶ τῆς ἐπετείου τοῦ Σεπτοῦ ὀνόματος τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐμφανιζομένη ἐνώπιον Ὑμῶν μετὰ τῶν ἄλλων ἁγίων ἀδελφῶν καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ὑμῶν ὁμογενείας, δράττεται τῆς εὐκαιρίας, ἵνα εὐλαβῶς ὑποβάλῃ τὰ ἐγκάρδια αὐτῆς συγχαρητήρια καὶ τὰ εἰλικρινῆ σέβη μετὰ τῶν θερμῶν εὐχῶν τῷ Παναγάθῳ Θεῷ, ὅπως δωρῆται τὸν ἀνατέλλοντα ἐνιαυτὸν ἄνοσον καὶ ἄλυπον ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν αἴσιον καὶ φορὸν παντὸς ἀγαθοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, χαρίζῃ δὲ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι βίον ἀστεμφῆ ὑγείαν ἀμετάπτωτον καὶ Πατριαρχείαν ἀκράδαντον. Ἡ Ἐκκλησία, ἧς προΐστασαι ἐπ' ἀγαθῷ καὶ πρὸς δόξαν, ὑπερμαχῶν τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ νομοταγείᾳ πρὸς τὰς ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένας ἀρχάς, αἰσίως

διανύσασα τὸ διαρρεῦσαν, γηθοσύνως χαιρετίζει τὴν εἴσοδον τοῦ νέου καὶ ἐπικαλεῖται τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἡ ἀνατολὴ αὐτοῦ ῥίπτῃ τὰς χρυσᾶς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς καὶ τῆς γαλήνης εἰς πᾶσαν ἐργασίαν τοῦ βίου αὐτῆς, ἀποδιώκουσα τὰ σκότη καὶ τὰ νέφη πάσης ἐναντιότητος, ἐγείρῃ γλυκεῖς ζεφύρους, ἵνα εὐδιάζωσιν αἱ ἡμέραι αὐτῆς καὶ καταγάγῃ τὴν χρηστότητα τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας εἰς τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν καὶ σύμπαντος τοῦ κόσμου, ὅπως ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν ἁρμονίαν τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας διαβιῶσι βίον ἤρεμον ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν αὐτῶν μεριμνῶν.

Παναγιώτατε, Σὺ ὅστις διεκρίθης καὰ τὴν νεότητα ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τῇ μελέτῃ τῆς ἐπιστήμης, καὶ νῦν κατὰ τὸ σεβάσμιον γῆρας ἠξιώθης τῆς ὑψηλῆς δόξης καὶ τιμῆς νὰ προκάθησαι ἡμῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας, κυβέρνα ἀτάραχος καὶ ἐν εἰρήνῃ τὴν Ἐκκλησίαν δεξιῶς καὶ σθεναρῶς, οἰακοστροφῶν τὸ πηδάλιον αὐτῆς καὶ μὴ δειλιῶν πρὸ πάσης ἀγριότητος ἀνέμων καὶ μανίας κυμάτων, κλυδωνιζόντων καὶ σαλευόντων τὸ σκάφος, ἀλλὰ μὴ δυναμένων νὰ καταποντίσωσιν αὐτό. Ἔντεινε σαυτὸν ὑπὸ τὰς χρηστὰς ἐλπίδας τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ καὶ κατευοδοῦ ἐν ὑγείᾳ καὶ μακρότητι ἡμερῶν θαρραλέως βαστάζων τὸ βάρος τῆς Πατριαρχείας Σου ἐπὶ τῶν γηραιῶν, ἀλλ' ἰσχυρῶν Σου ὤμων, τῇ θείᾳ βουλῇ μὴ καταβληθέντων ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ κόπου.

Δὸς δὲ πᾶσιν ὁλοψύχως εὐχομένοις καὶ συγχαίρουσιν ἵνα ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ἀναφωνήσωμεν : Ζῆθι Παναγιώτατε καὶ Πατριάρχευε εἰς ἔτη πολλά.

Μετὰ τοὺς ἁγ. ἀρχιερεῖς ὑπέβαλον τὰ συγχαρητήρια αὐτῶν οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Αὐλῆς, οἱ ὀφφικιάλοι καὶ πολλὰ ἐπίλεκτα μέλη τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας. Ἡ ὑποβολὴ τῶν συγχαρητηρίων ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. κλήρου καὶ τῶν ἐνοριακῶν Ἐπιτροπῶν ἐξηκολούθησε μέχρις ἑσπέρας.

Πλεῖστα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα καὶ γράμματα ἐδέχθη ἡ Α. Θ. Π. παρὰ τῶν προέδρων τῶν ὀρθ. Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καί τινων ἀρχηγῶν ξένων Ἐκκλησιῶν, πρὸς οὓς ἐγένοντο κατάλληλοι ἀπαντήσεις, ὡς καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου.

Ἡ Α. Θ. Π. ηὐχαρίστησε καταλλήλως.

Πατριαρχικὴ χοροστασία.—Εὐλαβεῖ προσκλήσει τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Πατέρων Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου, Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας [18], ἐν τῷ ἱ. ναῷ τῶν ἁγ. Θεοδώρων τῆς κοινότητος Βλάγκας.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί. — Τοὺς ἑορτάζοντας σεβ. Μ/τας Δρυϊνουπόλεως-Πωγωνιανῆς κ. Βασίλειον, Γιανιτσῶν-Γουμενίτσης κ. Βασίλειον, Βελλᾶς-Κονίτσης κ. Ἰωάννην, Πολυανῆς κ. Κύριλλον, Ἰκαρίας κ. Νεόφυτον, Χαλκηδόνος κ. Ἀγαθάγγελον καὶ Σισανίου κ. Ἀγαθάγγελον, ἡ Α. Θ. Π. συνεχάρη τηλεγραφικῶς, διὰ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου τὸν ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντα σεβ. Μ/την Ροδοπόλεως κ. Κύριλλον, διὰ τοῦ Ἀρχιδιακονεύοντος τὸν ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον Γαλατᾶ θεοφιλ. ἐπίσκοπον Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελον, αὐτοπροσώπως δὲ ἐπεδαψίλευσε τὰς πατριαρχικὰς Αὐτῆς εὐχὰς τῷ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεῖ τῆς ἱ. Συνόδου κ. Μαξίμῳ καὶ τῷ ὑπογραμματεῖ αὐτῆς Τριτεύοντι κ. Γρηγορίῳ.

Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν μνημόσυνον. — Τῇ 30 λήξαντος μηνὸς ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνιερουργοὺς ἔχουσα τοὺς σεβ. ἁγ. Χαλκηδόνος, Νεοκαισαρείας, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Μύρων καὶ Λαοδικείας ἐτέλεσε μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Πατριάρχου Ἀντιοχείας κυροῦ Γρη-

γορίου, ὡς καὶ τῶν ἀοιδίμων ἱδρυτῶν, εὐεργετῶν, διδασκάλων καὶ μαθητῶν τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐπὶ τῇ μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ ἱεροῦ Δωδεκαημέρου ἐνάρξει τῶν συνοδικῶν συνεδριῶν ἡ Α. Θ. Π. ἐν σχετικῇ προσαγορεύσει ηὔξατο τοῖς Σεβ. ἁγ. Συνοδικοῖς ἱκάνωσιν ἄνωθεν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων. Ἐξ ὀνόματος τῶν Σεβ. ἁγ. Συνοδικῶν ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι εὐχαριστίας ὁ Α΄ τῇ τάξει Σεβ. Μ/της Κυζίκου κ. Καλλίνικος εὐχηθεὶς Αὐτῇ ἐνίσχυσιν ἀπὸ Κυρίου ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑψηλῶν Πατριαρχικῶν καθηκόντων.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κρήτης. — Πρότασις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Κρήτης περὶ περιορισμοῦ τῶν ἐκεῖ Ἐπισκοπικῶν περιφερειῶν εἰς τέσσαρας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης, παρεπέμφθη εἰς τὴν Κανονικὴν Ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην.

Ἱερὰ Μητρόπολις Αὐστραλίας. — Ἀνεγνώσθη μακρὰ ἔκθεσις τοῦ ἀρχιμ. Θεοφυλάκτου Παπαθανασοπούλου, γενικοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐν Αὐστραλίᾳ Ἐπιτρόπου, περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς περιφερείας ἐκείνης, ἐφ' ὧν ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

Ἱερὰ Μητρόπολις Θυατείρων. — Ὁ Σεβ. Μ/της Θυατείρων καὶ Ἔξαρχος Δυτικῆς καὶ Βορείου Εὐρώπης κ. Γερμανὸς ἀνηνέχθη δι' ἐκθέσεων τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ ὑποθέσεων, ἀφορωσῶν τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ περιφέρειαν.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ῥόδου. — Ὡσαύτως δι' ὑποθέσεις ἀφορώσας τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ περιφέρειαν, ἀνηνέχθη δι' ἐκθέσεων τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὁ σεβ. Μ/της Ῥόδου κ. Ἀπόστολος.

Ἱερὰ Μητρόπολις Σερρῶν. — Ὁ Σεβ. Μ/της Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος δι' ἐκθέσεως ἐγνώρισε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Πασχάλιον. — Διὰ γράμματος τοῦ Μακαριωτάτου Μ/του Βαρσοβίας κ. Διονυσίου ἀνεκοινώθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ ὑπὸ τῆς ἱ. Συνόδου τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ προσεχοῦς ἁγίου Πάσχα τῇ 5 Μαΐου ληφθεῖσα ἀπόφασις, καθ' ἣν ὡρίσθησαν ὡς ἡμέραι νηστείας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡ 25, 26, 27 καὶ 28 Ἰουνίου, ὡς καὶ αἱ τρεῖς Δευτέραι, αἱ ἑπόμεναι μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων.

Ὑπογραμματεία ἱ. Συνόδου. — Τοῦ μέχρι τοῦδε χρέη ὑπογραμματέως ἐκπληροῦντος Ἀρχιμ. κ. Φιλοθέου περιορισθέντος εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ Ἀρχιδιακονεύοντος, ἐνεκρίθη [22 λήγοντος] ὅπως τὰ καθήκοντα τοῦ Ὑπογραμματέως ἀναλάβῃ ὁ Τριτεύων τῶν Πατριαρχ. διακόνων κ. Γρηγόριος.

Διάφορα. — Ἀνεγνώσθησαν γράμματα, ἀφορῶντα εἰς γαμικὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν τῶν ἐπαρχιῶν Κρήτης καὶ Καρπάθου καὶ Κάσου, ἐφ' ὧν ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις.

ΘΑΝΑΤΟΣ

† ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΣΙΤΕΙΑΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Διὰ γράμματος αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μ/της Κρήτης κ. Τίτος ἤγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον ἀπέθανεν ἐξ ἡμιπληγίας ὁ θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἱερᾶς καὶ Σιτείας *Ἀμβρόσιος.*

Ἐκ τῆς νήσου Κρήτης ὁρμώμενος, ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐκκλησιαστικὴν Ῥιζάρειον Σχολὴν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Διηκόνησε τῷ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Σωφρονίῳ τῷ Γ΄ τῷ ἀπὸ Κων/πόλεως, ὡς Ἀρχιδιάκονος καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς τῆς Κρήτης Συνόδου Ἐπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς καὶ Σητείας. Ἐφ' ἱκανὰ ἔτη ποιμάνας τὴν ἐπαρχίαν ταύτην εὐόρκως καὶ μετὰ ζήλου καὶ διακριθεὶς εἰς τὸ ἱερὸν Κήρυγμα ἐξέδωκε τῷ 1902 σειρὰν ἐκκλησιαστ. αὐτοῦ λόγων.

Τοῦ ἀοιδίμου Ἐπισκόπου Ἀμβροσίου αἰωνία ἡ μνήμη.

Müdir mes'uli : *Meletios Lukakis*